SV 2020

15

Särskild rapport

Skydd av vilda pollinatörer i EU: kommissionens initiativ har inte burit frukt

EUROPEISKA REVISIONSRÄTTEN

Innehållsförteckning

	Punkt
Sammanfattning	I–VI
Inledning	01–08
Antalet pollinatörer minskar i EU	01–04
EU-initiativ för att skydda vilda pollinatörer	05–08
Revisionens inriktning och omfattning samt revisionsmetod	09–12
Iakttagelser	13–64
EU:s ram för vilda pollinatörer hade liten inverkan när det gällde att stoppa minskningen	13–22
EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2020 innehåller inga särskilda åtgärder för vilda pollinatörer	14–17
Initiativet om pollinatörer föranledde inga förändringar av centrala strategier och åtgärder	18–20
Det saknas styr- och kontrollmekanismer i initiativet om pollinatörer	21–22
Politiken för biologisk mångfald och jordbrukspolitiken innehåller inga särskilda krav om skydd av vilda pollinatörer	23–40
Kommissionen utnyttjade inte vissa av de alternativ som åtgärderna för att bevara den biologiska mångfalden erbjuder	24–31
Den gemensamma jordbrukspolitiken innehåller inga specifika rättsliga bestämmelser för vilda pollinatörer	32-40
Lagstiftningen om bekämpningsmedel innehåller skyddsåtgärder för honungsbin men vissa av dem tillämpas inte	41–64
Enligt EU:s lagstiftning om växtskyddsmedel krävs skydd av honungsbin	42–45
Riskbedömningsförfarandet för honungsbin är för närvarande inte anpassat till de rättsliga kraven	46–56
EU:s ramar gjorde det möjligt för medlemsstaterna att fortsätta bevilja nödgodkännanden för förbjudna växtskyddsmedel som är skadliga för pollinatörer	57–64
Slutsatser och rekommendationer	65–69

Bilaga

Bilaga I — Toxicitetstester för pollinatörer som krävs enligt vägledningsdokument

Akronymer, förkortningar och förklaringar

Ordlista

Kommissionens svar

Granskningsteam

Tidslinje

Sammanfattning

I Pollinatörer överför pollen från blommors hanliga organ till deras honliga organ så att växter kan befruktas och fortplantas. De bidrar till mer och bättre livsmedel och i slutändan till att säkra vår livsmedelsförsörjning. Förekomsten och mångfalden av vilda pollinatörer i EU minskar till följd av det allt större hotet från mänsklig verksamhet, i synnerhet omställning till intensivt jordbruk och användning av bekämpningsmedel och gödselmedel.

II Kommissionen har infört åtgärder som påverkar vilda pollinatörer inom områdena miljö, bekämpningsmedel, jordbruk, sammanhållning och forskning och innovation. I juni 2018 offentliggjorde kommissionen initiativet om pollinatörer som innehåller en förteckning över åtgärder för att motverka de största hoten mot vilda pollinatörer.

III Vi valde att genomföra en revision av kommissionens strategi för att skydda vilda pollinatörer i syfte att bidra till de uppdateringar av lagstiftningen som planeras inom områdena biologisk mångfald, jordbruk och bekämpningsmedel under perioden 2021–2022.

IV Vi undersökte om kommissionen har haft en enhetlig strategi för skyddet av vilda pollinatörer i EU. Vi bedömde i vilken utsträckning kommissionens ram för vilda pollinatörer har bidragit till att stoppa den minskade förekomsten och mångfalden och om kommissionen vidtog åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden samt utnyttjade tillgängliga åtgärder inom den gemensamma jordbrukspolitiken och lagstiftningen om bekämpningsmedel för att tillgodose behovet av att skydda vilda pollinatörer.

V Vi konstaterade att kommissionen generellt sett inte hade någon enhetlig strategi för skydd av vilda pollinatörer i EU. Vi fann brister i några av EU:s centrala politiska åtgärder för att motverka de största hoten för vilda pollinatörer och anser att det saknas verktyg och mekanismer i initiativet om pollinatörer för att komma till rätta med dessa brister.

VI Utifrån våra iakttagelser lämnar vi följande rekommendationer som ska hjälpa kommissionen:

- Bedöm behovet av särskilda åtgärder för vilda pollinatörer i uppföljningsinsatserna för EU:s strategi för biologisk mångfald till 2030.

- Förbättra integreringen av åtgärder för skydd av vilda pollinatörer i EU:s politiska instrument för bevarandet av biologisk mångfald och för jordbruket.
- Förbättra skyddet av vilda pollinatörer i riskbedömningsprocessen för bekämpningsmedel.

Inledning

Antalet pollinatörer minskar i EU

01 Pollinatörer är djur som överför pollen från blommors hanliga organ till deras honliga organ så att växter kan befruktas och fortplantas. Pollinatörer i Europa är främst insekter, såsom bin (däribland humlor, honungsbin och solitära biarter), getingar, blomflugor, dagfjärilar, nattfjärilar, skalbaggar och andra flugarter. De flesta pollinerande insekter är vilda arter, men vissa odlas för sitt ekonomiska värde (se ***figur 1***).

Figur 1 – Pollinatörer i EU

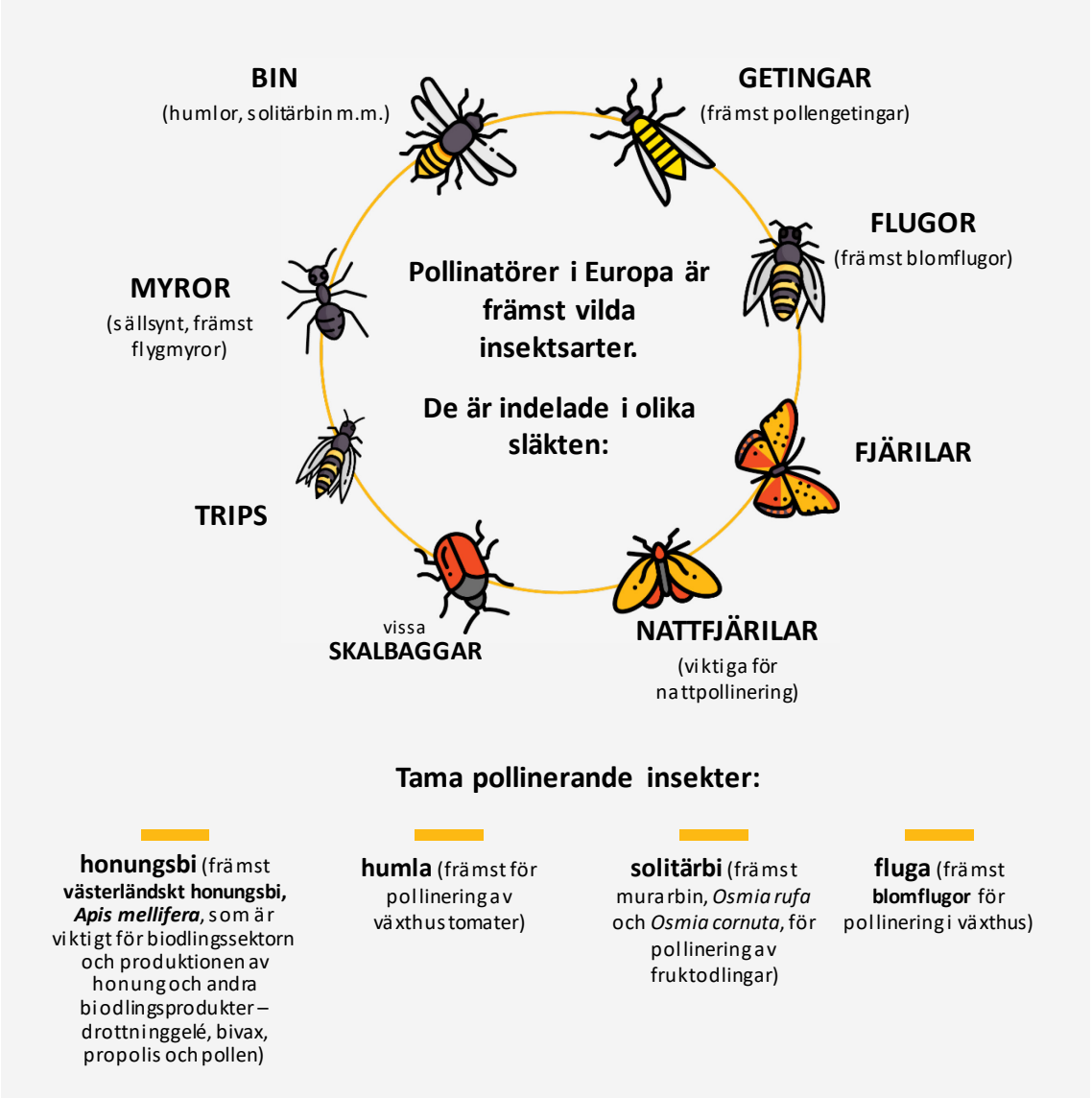

Källa: Revisionsrätten.

02 Pollinatörer är livsviktiga för naturen och människan. Närmare fyra femtedelar av vildblommor och grödor i den tempererade zonen i EU är beroende av insektspollinering i varierande grad. I ett EU-finansierat projekt uppskattade man att de pollinerande insekterna bidrog med cirka 15 miljarder euro per år till det europeiska jordbruket[1]. Pollinatörerna bidrar till mer och bättre livsmedel och i slutändan till att säkra vår livsmedelsförsörjning[2].

03 De senaste årtiondena har förekomsten och mångfalden av vilda pollinatörer minskat i EU. I den globala bedömningsrapporten från 2016 om pollinatörers status[3] konstaterades att antalet vilda pollinatörer minskar till följd av det allt större hotet från mänsklig aktivitet, däribland klimatförändringar. I en global bedömningsrapport om insekter från 2019[4] bekräftades en negativ trend beträffande antalet insekter i allmänhet där över 40 % av alla insektsarter är utrotningshotade. De värst drabbade insektsarterna är fjärilar, nattfjärilar, bin och skalbaggar.

04 År 2020 rankade Världsekonomiskt forum[5] förlusten av biologisk mångfald som en av de fem allvarligaste globala riskerna på lång sikt. Det noterade att det minskade antalet pollinatörer leder till ett skifte från odling av näringsrika livsmedelsgrödor (frukt, grönsaker och nötter – som alla kräver pollinatörer) till energirika, näringsfattiga basgrödor (t.ex. ris, majs, vete, sojabönor och potatis). Förlusten av livsmiljöer till följd av omställning till intensivt jordbruk samt användningen av bekämpningsmedel och gödselmedel hör till de främsta orsakerna till minskningen (se ***figur 2***).

---

1 Potts, S. m.fl., *Status and trends of European pollinators. Key findings of the STEP project*, 14 januari 2015.

2 FAO, *The power of pollinators: why more bees means better food*, 24 augusti 2016.
L. A. Garibaldi m.fl., ”Mutually beneficial pollinator diversity and crop yield outcomes in small and large farms”, *Science*, 2016.

3 IPBES, *The assessment report of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services on pollinators, pollination and food production*, 2016.

4 Sanchez-Bayo F., A.G. Wyckhuys K., *Worldwide decline of the entomofauna: A review of its drivers*, 31 januari 2019.

5 Världsekonomiskt forum, *The Global Risks Report 2020*, 15:e upplagan, 15 januari 2020.

Figur 2 – Olika påfrestningars inverkan på pollinatörer

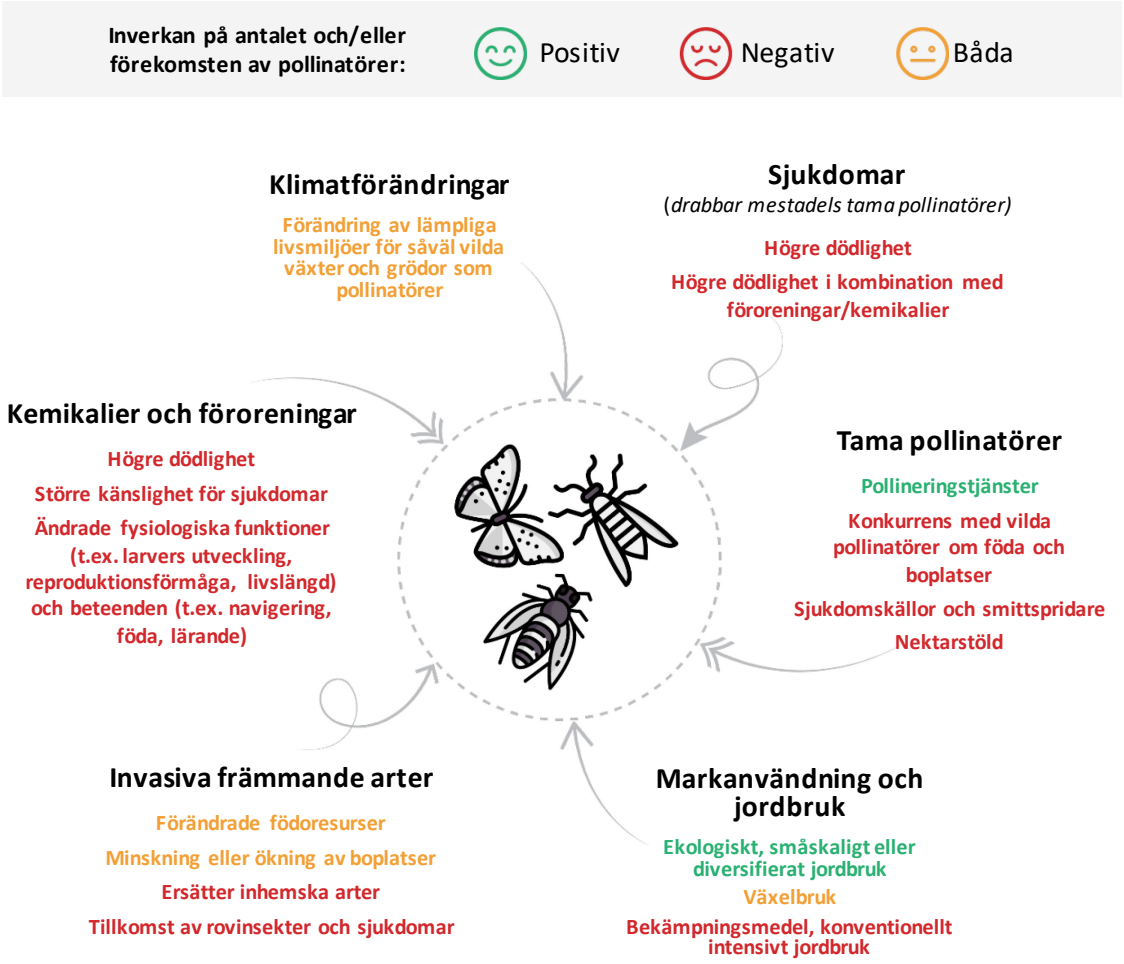

Källa: Revisionsrätten, på grundval av uppgifter från IPBES.

EU-initiativ för att skydda vilda pollinatörer

05 I strategin för biologisk mångfald i EU fram till 2020[6] fastställs den europeiska ramen för prioriterade åtgärder för biologisk mångfald, vilket inbegriper vilda pollinatörer. Utöver detta har kommissionen infört åtgärder som påverkar vilda pollinatörer inom befintlig politik och lagstiftning på områdena miljö, bekämpningsmedel, jordbruk, sammanhållning och forskning och innovation (se ***Figur 3***). De flesta av dessa är indirekta åtgärder inriktade på att skydda eller skapa livsmiljöer som anses vara gynnsamma för pollinatörer, tillhandahålla livsmedelsresurser eller kontrollera invasiva främmande arter. Vissa direkta åtgärder gäller enbart honungsbin, som är tama pollinatörer.

---

[6] Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén *Vår livförsäkring, vårt naturkapital – en strategi för biologisk mångfald i EU fram till 2020*, KOM(2011) 244 slutlig.

Figur 3 – Kommissionens centrala ansvarsområden för lagstiftning, politik och initiativ

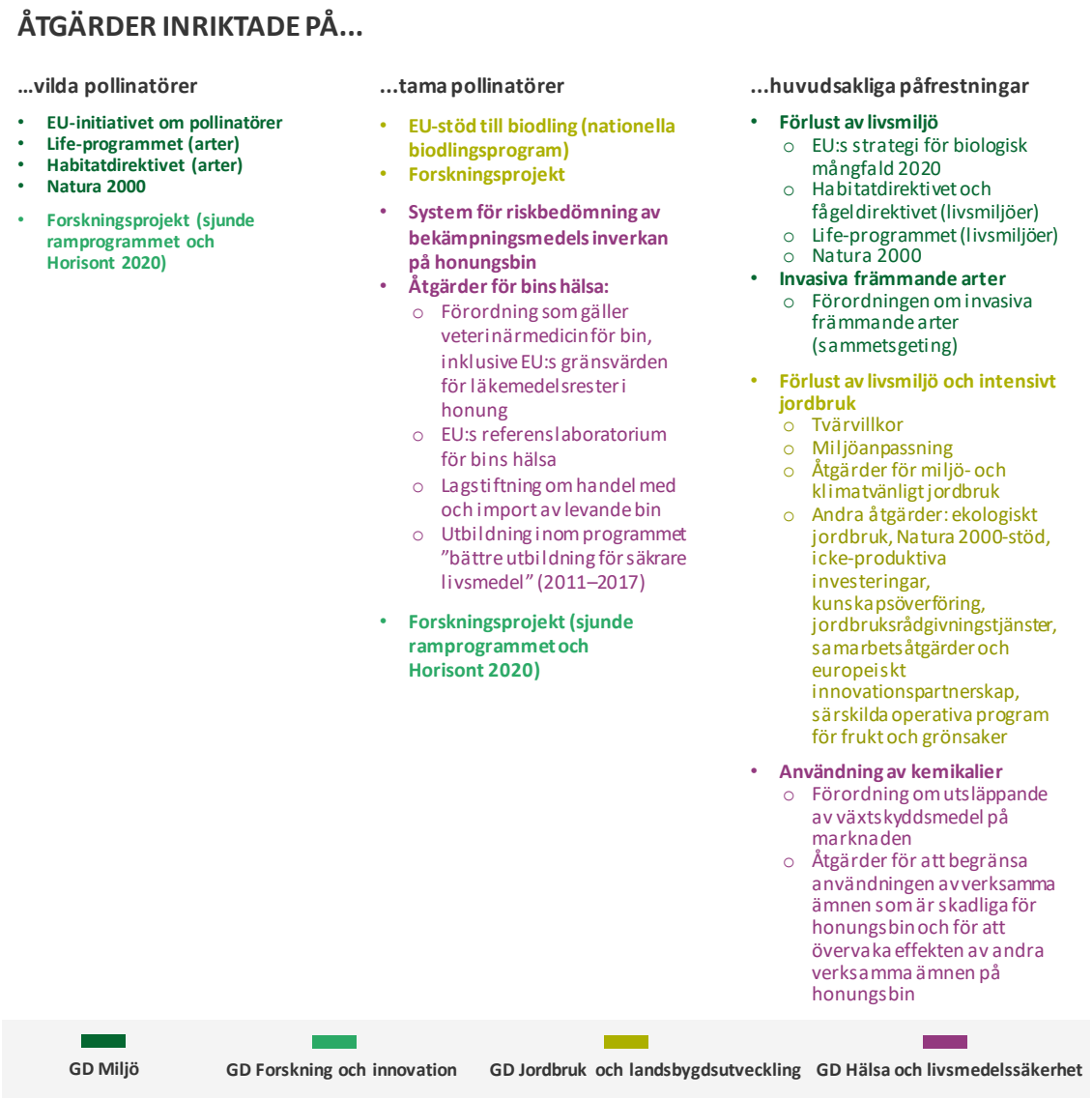

Källa: Revisionsrätten, på grundval av uppgifter från kommissionen.

06 I juni 2018 offentliggjorde kommissionen EU-initiativet om pollinatörer[7] i form av ett meddelande från kommissionen, åtföljt av ett arbetsdokument från kommissionens avdelningar. I initiativet om pollinatörer, som saknar rättslig verkan, bekräftas den kraftigt minskade förekomsten och mångfalden av vilda pollinerande insekter i EU och behovet av EU-åtgärder för att ta itu med problemet. Initiativet innehåller också en förteckning över åtgärder för perioden fram till 2020 som syftar till att bidra till följande tre långsiktiga mål:

[7] Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, COM(2018) 395 final, 1.6.2018.

— Förbättra den vetenskapliga kunskapen om minskningen av pollinatörer.

— Hantera de största hoten mot pollinatörer.

— Förbättra samarbetet mellan de berörda parterna.

De åtgärder som föreslås för att motverka de största hoten mot vilda pollinatörer är inriktade på att bevara livsmiljöer, inbegripet dem i jordbruks- och stadsområden, och att minska påverkan av bekämpningsmedel och invasiva främmande arter.

07 I slutet av 2019 lade kommissionen fram den europeiska gröna given[8] bestående av ett åtgärdspaket som syftar till att stödja Europas omställning till hållbar utveckling och koldioxidneutralitet senast 2050. Syftet med paketet är att bevara EU:s naturkapital.

08 Till följd av allmänhetens ökande medvetenhet om minskningen av antalet pollinerande insekter lanserades under 2019 ett europeiskt medborgarinitiativ för skydd av bin[9]. Initiativet innehöll särskilt en uppmaning till kommissionen om att fasa ut användningen av bekämpningsmedel i EU:s jordbruk och att hjälpa jordbrukare att ställa om till hållbara jordbruksmetoder. Enligt en färdplan som offentliggjordes i januari 2020[10] anser ledande forskare att minskad bekämpningsmedelsanvändning och diversifiering av landskap är verktyg för att bevara och återställa insektspopulationerna. De betonade att situationen är akut och menade att det finns tillräcklig information om några av de främsta orsakerna till minskningen av antalet insekter för att omedelbart ta fram lösningar.

---

[8] Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén *Den europeiska gröna given*, COM(2019) 640 final.

[9] Europeiska medborgarinitiativet *Rädda bin och bönder! För ett bivänligt jordbruk och en sund miljö.*, 30 september 2019.

[10] Harvey, J.A., Heinen, R., Armbrecht, I. m.fl., ”International scientists formulate a roadmap for insect conservation and recovery”, *Nature Ecology & Evolution*, 6 januari 2020.

Revisionens inriktning och omfattning samt revisionsmetod

09 Vi beslutade att genomföra en revision av EU:s åtgärder för att motverka minskningen av vilda pollinatörer mot bakgrund av att problemet blir allt allvarligare och med beaktande av kommissionens meddelande om vilda pollinatörer (se punkt ***06***). Vi valde att genomföra revisionen nu för att bidra till utarbetandet av och diskussionerna om förteckningen över åtgärder som planeras för 2021 inom EU:s nya strategi för biologisk mångfald till 2030, till bedömningsramen för medlemsstaternas strategiska planer för den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) för perioden 2022–2027 och till översynen av riskbedömningsmetoden när det gäller bekämpningsmedels påverkan på bin.

10 Vår övergripande revisionsfråga var följande: ”Har kommissionen haft en enhetlig strategi för skyddet av vilda pollinatörer i EU?”. För att besvara den frågan undersökte vi om kommissionen har infört ett ramverk för vilda pollinatörer som

1. bidragit till att stoppa den minskade förekomsten och mångfalden av pollinatörer,

2. gjort det möjligt för den att samordna åtgärder för bevarande av den biologiska mångfalden och jordbrukspolitiska åtgärder för att skydda pollinatörer,

3. inbegripit och medfört tillämpning av skyddsåtgärder för pollinatörer i lagstiftningen om bekämpningsmedel.

11 Revisionen genomfördes genom att vi

- samlade in revisionsbevis från en översyn av lagstiftning och strategiska och vägledande dokument samt från relevanta utvärderingar och rapporter,

- skickade frågeformulär till och intervjuade personal från fyra av kommissionens generaldirektorat (generaldirektoratet för miljö, generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling, generaldirektoratet för hälsa och livsmedelssäkerhet och generaldirektoratet för forskning och innovation) och Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet,

- tillfrågade fem berörda europeiska organisationer som företräder producenter och icke-statliga organisationer (BirdLife, Copa-Cogeca, European Crop Protection Association, Pollinis och PanEurope) och samrådde med vetenskapliga experter för att få en god förståelse av riskerna och bekräfta våra iakttagelser.

12 Vi inriktade vårt arbete på bevarandet av biologisk mångfald, jordbruket och användningen av bekämpningsmedel (se punkt ***04***). Vi uteslöt åtgärder som specifikt avsåg påverkan av miljöföroreningar och klimatförändringar samt kontroll av invasiva främmande arter. Vi uteslöt även åtgärder som direkt avsåg honungsbins hälsa och biodlingssektorn (se ***figur 3***) eftersom de enbart gäller för tama pollinatörer. Vi koncentrerade oss på insatser och åtgärder som kommissionen vidtagit och gjorde inga besök i medlemsstater eller kontroller av nationella åtgärder. Denna revision kompletterar och har samordnats med vårt arbete om odlingslandskapets biologiska mångfald, växtskyddsmedel, Natura 2000 och klimatförändringar[11].

[11] *Biologisk mångfald i odlingslandskapet: GJP:s bidrag har inte hejdat minskningen* (särskild rapport 13/2020), *Hållbar användning av växtskyddsmedel: begränsade framsteg med att mäta och minska risker* (särskild rapport 05/2020) och *Mer behöver göras för att Natura 2000 ska genomföras till sin fulla potential* (särskild rapport 01/2017).

Iakttagelser

EU:s ram för vilda pollinatörer hade liten inverkan när det gällde att stoppa minskningen

13 EU:s ram består av kommissionens meddelande om strategin för biologisk mångfald i EU fram till 2020, som godkänts av rådet och parlamentet, och kommissionens meddelande *EU-initiativ om pollinatörer*. Vi undersökte hur dessa påverkade skyddet och bevarandet av vilda pollinatörer.

EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2020 innehåller inga särskilda åtgärder för vilda pollinatörer

14 Målet med EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2020 är att stoppa förlusten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster i EU. Strategin antogs av kommissionen 2011 för perioden fram till 2020. Enligt kommissionen är fyra av de sex mål som fastställts i strategin indirekt gynnsamma för vilda pollinatörer i EU (se ***ruta 1***).

Ruta 1

Strategin för biologisk mångfald i EU 2011–2020

Strategin för biologisk mångfald i EU fram till 2020 innehåller följande sex mål för att stoppa förlusten av biologisk mångfald och förstörelsen av ekosystemtjänster:

1. Genomföra naturvårdsdirektiven (habitatdirektivet och fågeldirektivet) fullt ut.
2. Bevara och förbättra ekosystem och ekosystemtjänster.
3. Öka jord- och skogsbrukets bidrag till den biologiska mångfalden.
4. Säkerställa hållbar användning av fiskeresurserna.
5. Bekämpa invasiva främmande arter.
6. Intensifiera åtgärderna för att motverka förlusten av biologisk mångfald på global nivå.

Kommissionen ansåg att mål 1, 2, 3 och 5 var gynnsamma för vilda pollinerande insekter och deras ekosystemtjänster i EU.

15 Vid halvtidsöversynen av strategin 2015[12] drogs slutsatsen att förlusten av biologisk mångfald och förstörelsen av ekosystemtjänster i EU har fortsatt efter 2010, och pollinering nämndes som en av de ekosystemtjänster som skadats mest, särskilt i skogsmark, hed- och buskmark och gräsmark. Bland de fyra mål som ansågs vara gynnsamma för vilda pollinatörer angavs i översynen att man var i fas med genomförandet av mål 5. När det gällde de återstående tre målen var framstegen antingen otillräckliga (mål 1 och 2) eller också hade inga betydande framsteg gjorts (mål 3).

16 I sin rapport från 2019 om tillståndet för miljön i Europa rapporterade Europeiska miljöbyrån (EEA) att nio av de 13 specifika politiska mål som fastställts till 2020 för att skydda, bevara och förbättra den biologiska mångfalden och naturen i Europa till stora delar inte skulle nås till år 2020[13]. De nio målen omfattade EU:s skyddade arter och

---

[12] Rapport från kommissionen till Europaparlamentet och rådet *Halvtidsöversyn av strategin för biologisk mångfald i EU fram till 2020*, COM(2015) 478 final, 2.10.2015.

[13] Europeiska miljöbyrån, *The European environment - state and outlook 2020*, fullständig rapport, tabell ES.1 ”Summary of past trends, outlooks and prospects of meeting policy objectives/targets”, s. 12.

livsmiljöer, vanliga arter (fåglar och fjärilar) och ekosystemets tillstånd och tjänster som behandlas i strategin för biologisk mångfald i EU fram till 2020. Kommissionen håller för närvarande på att utvärdera strategin och planerar att offentliggöra rapporten i slutet av 2020.

17 I avsaknad av uppgifter om andra insektsarter finns övervakningsdata för fjärilar som kan ge information om tillståndet för många andra insekter i EU. EU:s medlemsstater samlar in uppgifter om 17 fjärilsarter på gräsmark inom ramen för det europeiska systemet för övervakning av fjärilar. Europeiska miljöbyrån använder uppgifterna för att beräkna ett europeiskt index för fjärilar på gräsmark. Indexet visar att den övervakade fjärilspopulationen har minskat med 39 % sedan 1990, vilket är en betydande förlust, även om situationen till synes har stabiliserats sedan 2013 (se *figur 4*).

Figur 4 – Index för fjärilar på gräsmark, 1990–2017

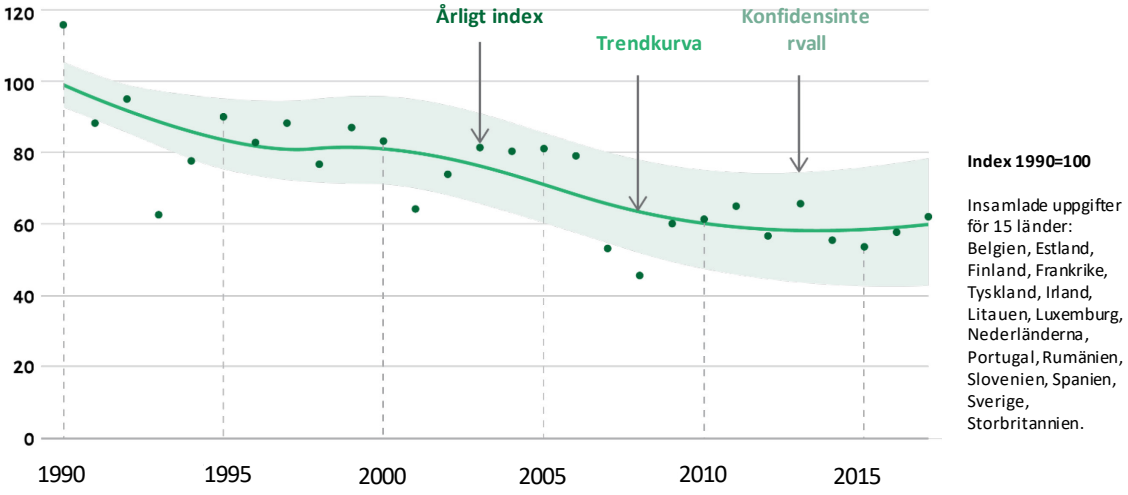

Källa: Revisionsrätten, på grundval av uppgifter från EEA.

Initiativet om pollinatörer föranledde inga förändringar av centrala strategier och åtgärder

18 Under 2018 medgav kommissionen genom sitt meddelande om vilda pollinatörer (se punkt *06*) att det behövdes EU-åtgärder för att motverka minskningen av vilda pollinatörer. Det främsta syftet med initiativet om pollinatörer var att öka effektiviteten hos befintliga verktyg och strategier och gällande lagstiftning inom områdena miljö, bekämpningsmedel, jordbruk, sammanhållning och forskning och innovation. Eftersom initiativet om pollinatörer är ett meddelande från kommissionen utgör det ingen rättslig ram för skydd och återställande av vilda pollinerande insekter i EU eller källa till fördelning av särskilda finansiella medel.

19 I initiativet om pollinatörer lades fokus på tre orsaker till minskningen av antalet pollinatörer för vilka man fastställde särskilda åtgärder, nämligen

— förlusten av livsmiljöer i stads- och jordbruksmiljöer,

— användningen av bekämpningsmedel,

— invasiva främmande arter.

I förteckningen över åtgärder ingick inga åtgärder för att motverka andra direkta hot som belystes i rapporten från IPBES (se ***figur 5***). Enligt meddelandet finns det andra EU-strategier och EU-åtgärder, utöver initiativet, som särskilt behandlar en del av dessa orsaker (t.ex. klimatförändringar). När det gällde vissa områden, till exempel ljusföroreningar, kunde kommissionen inte föreslå några åtgärder eftersom det vid den aktuella tidpunkten fanns för lite forskning på området. Påfrestningar till följd av sjukdomar bland pollinatörer gäller i första hand tama pollinatörer och är därför inte medräknade.

Figur 5 – Orsaker till att antalet pollinatörer minskar

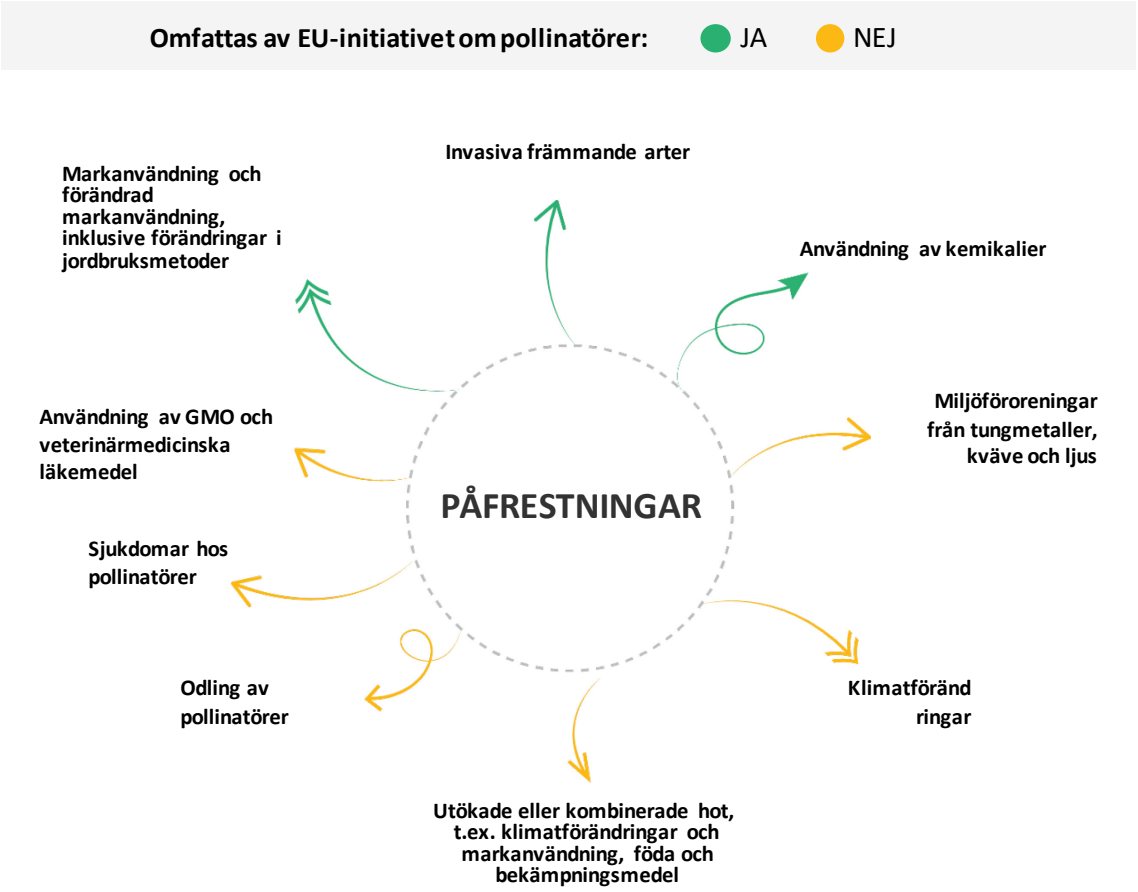

Källa: Revisionsrätten, på grundval av uppgifter från IPBES och kommissionen.

20 Initiativet om pollinatörer innehöll 31 åtgärder, varav

— tio syftade till att förbättra kunskapen om pollinatörer och minskningen av dem,

— 14 syftade till att hantera tre av de främsta orsakerna till minskningen,

— sju syftade till att öka allmänhetens medvetenhet om frågan.

Nio av de 14 åtgärder som föreslogs för att hantera de främsta orsakerna till minskningen av pollinatörer var inriktade på befintliga strategier och åtgärder inom områdena biologisk mångfald och naturskydd, jordbruk och bekämpningsmedel (åtgärderna 4A–4C, 5A–5C och 7A–7C). Dessa åtgärder föranledde inga förändringar av de befintliga strategierna och åtgärderna. I vissa fall hade kommissionen redan genomfört åtgärden innan förteckningen över åtgärder offentliggjordes (se ***ruta 2***).

Ruta 2

Initiativet om pollinatörer föranledde inte alltid förändringar av centrala strategier och åtgärder

- Enligt åtgärd 4C ska medlemsstaterna fastställa prioriterade åtgärder för pollinerande arter och livsmiljöer i sina prioriterade åtgärdsplaner för förvaltning av Natura 2000-områden. Kommissionen och medlemsstaterna utarbetade mallen för dessa åtgärdsplaner för 2021–2027 under 2018 utan att ta med ett sådant krav (se punkt ***29***).

- I åtgärd 5C uppmanas medlemsstaterna att ta hänsyn till skyddet av pollinatörer i sina strategiska planer inom den gemensamma jordbrukspolitiken för 2022–2027, och kommissionen att inkludera en indikator för pollinatörer i ramen för prestation och övervakning inom den gemensamma jordbrukspolitiken. Kommissionen gjorde inga hänvisningar till pollinatörer i sina lagstiftningsförslag om den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2020, som offentliggjordes i juni 2018. Medlemsstaterna håller för närvarande på att utarbeta strategiska planer inom den gemensamma jordbrukspolitiken utan några riktlinjer om hur man ska integrera hänsyn till pollinatörer.

- Enligt åtgärd 7C ska kommissionen förbjuda all användning utomhus av tre neonikotinoider. Förbudet gällde redan från maj 2018, innan initiativet om pollinatörer offentliggjordes. Att inkludera denna åtgärd i planen tillförde inget mervärde.

Det saknas styr- och kontrollmekanismer i initiativet om pollinatörer

21 Generaldirektoratet för miljö (GD Miljö) leder det övergripande genomförandet av initiativet om pollinatörer och är direkt ansvarigt för 24 av 31 åtgärder. Generaldirektoratet för hälsa och livsmedelssäkerhet (GD Hälsa och livsmedelssäkerhet) ska genomföra fyra åtgärder och medlemsstaterna de tre återstående åtgärderna. Andra generaldirektorat vid kommissionen[14] är medansvariga eller blir rådfrågade.

22 Kommissionen har utsett en tjänsteman vid GD Miljö som arbetar heltid med initiativet om pollinatörer. Den uppskattade att även de anställda vid GD Hälsa och livsmedelssäkerhet som arbetar med åtgärder för att skydda pollinatörer från användning av bekämpningsmedel bidrar med motsvarande en heltidstjänst. Vi konstaterade att kommissionen inte hade fastställt några tydliga roller eller ansvarsområden för de berörda generaldirektoraten. Vid tidpunkten för revisionen hade kommissionen varken anordnat några avstämningsmöten med berörda parter eller fastställt några övervaknings- och rapporteringsrutiner för att se hur åtgärderna fortskred. Det finns inga fastställda delmål eller kriterier för att bedöma om målen med åtgärderna har uppnåtts.

Politiken för biologisk mångfald och jordbrukspolitiken innehåller inga särskilda krav om skydd av vilda pollinatörer

23 Vi undersökte skyddsåtgärderna för vilda pollinerande insekter i EU:s åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden och i den gemensamma jordbrukspolitiken. När det gällde bevarandet av den biologiska mångfalden granskade vi habitatdirektivet, inklusive övervakningen av arter i Natura 2000-områden. När det gällde den gemensamma jordbrukspolitiken analyserade vi de viktigaste åtgärderna med miljömål, både dem som genomfördes under perioden 2014–2020 och dem som föreslagits för 2021–2027.

[14] GD Jordbruk och landsbygdsutveckling, GD Hälsa och livsmedelssäkerhet, GD Forskning och innovation, Gemensamma forskningscentrumet och GD Internationellt samarbete och utveckling.

Kommissionen utnyttjade inte vissa av de alternativ som åtgärderna för att bevara den biologiska mångfalden erbjuder

24 År 1964 införde Internationella naturvårdsunionen (IUCN) rödlistan för hotade arter. Rödlistor är förteckningar över biologiska arters bevarandestatus. Kommissionen finansierade införandet av en europeisk rödlista för fjärilar 2010 och en för bin 2014[15]. Dessa två förteckningar visar att det finns cirka 1 900 biarter och 421 fjärilsarter i EU. Till exempel har 659 biarter klassificerats som livskraftiga och sex som hotade arter. Men det saknas information om bevarandestatus för 1 048 biarter (se ***figur 6***). Enligt IUCN:s bedömningsprocess löper rödlistorna ut efter tio år, och om de inte uppdateras kan de inte användas för att visa trender över tid. Kommissionen informerade oss om att den har för avsikt att uppdatera de två rödlistorna och offentliggöra nya rödlistor för blomflugor och nattfjärilar.

Figur 6 – Bevarandestatus för bin och fjärilar i EU

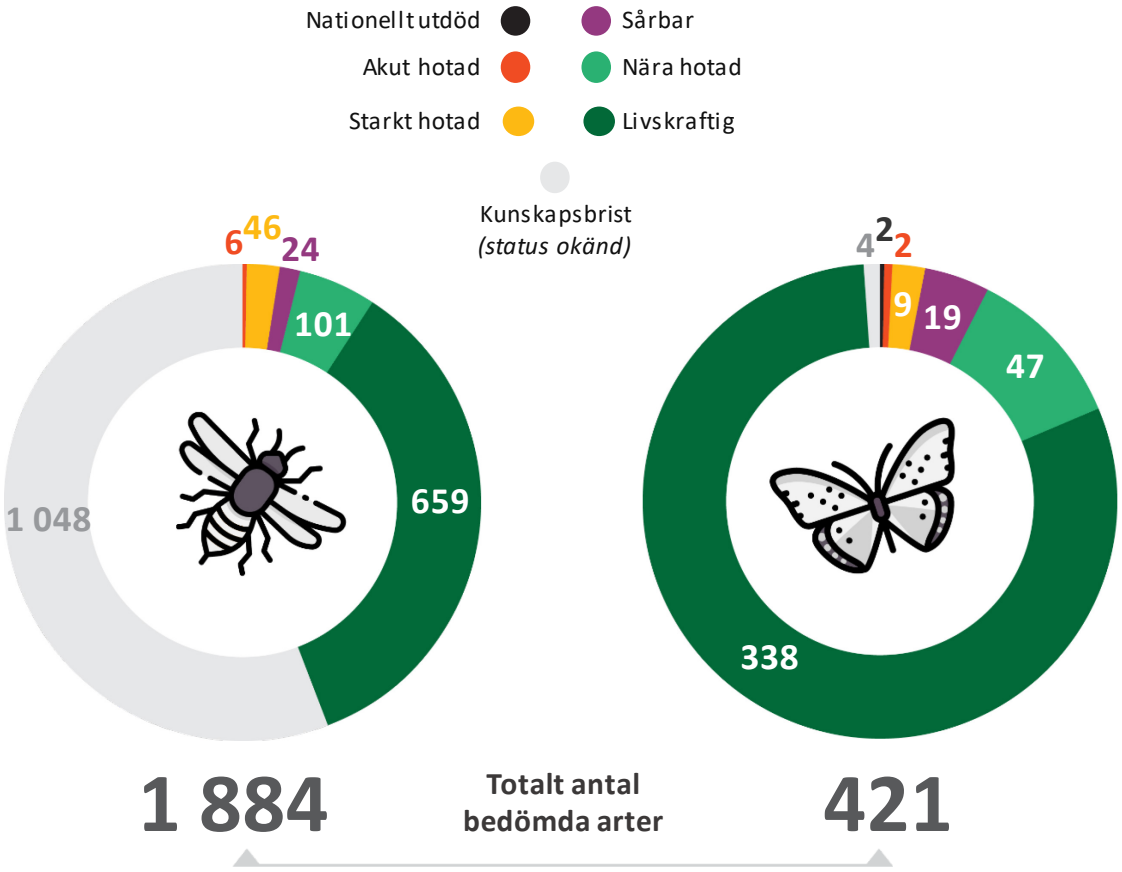

Källa: Revisionsrätten, på grundval av de europeiska rödlistorna för bin och fjärilar.

[15] Van Swaay C. m.fl., *European Red List of Butterflies*, 2010, Europeiska unionens publikationsbyrå. Nieto A. m.fl., *European Red List of Bees*, 2014, Europeiska unionens publikationsbyrå.

25 Kommissionen och medlemsstaterna genomför EU:s politik för bevarande av biologisk mångfald genom habitatdirektivet och fågeldirektivet, som även kallas naturvårdsdirektiven. Syftet med habitatdirektivet[16] från 1992 är att främja bevarandet av sällsynta, hotade eller endemiska livsmiljöer, djurarter och växtarter. Direktivet omfattar 56 vilda arter av pollinerande insekter. 42 av dem är fjärilsarter och resten är nattfjärilar och skalbaggar. Fyra av de elva fjärilsarter som i rödlistan klassificeras som akut hotade och starkt hotade i EU (utom Kroatien) omfattas av habitatdirektivet. Inga av de 52 akut hotade eller starkt hotade biarterna omfattas av direktivet, vilket påverkar de övervaknings- och finansieringsalternativ som finns för att skydda dessa arter.

26 Enligt habitatdirektivet ska medlemsstaterna vart sjätte år rapportera till kommissionen om genomförandet av de bevarandeåtgärder som vidtagits till följd av habitatdirektivet[17]. Rapporten ska även innehålla information om bevarandestatusen för de skyddade livsmiljöerna och arterna. Detta arbete innebär således att det finns uppgifter om de pollinerande insekter som omfattas av direktivet vart sjätte år. Europeiska miljöbyrån sammanställer uppgifterna som medlemsstaterna rapporterar och sammanfattar dem i rapporten om tillståndet för naturen. I den senaste rapporten som fanns tillgänglig när revisionen genomfördes och som offentliggjordes 2015[18] nämndes ingenting om bevarandestatusen för de skyddade arterna av fjärilar, nattfjärilar eller skalbaggar. I rapporten hänvisades till en oberoende studie om fjärilar i sex länder och regioner i EU som genomförts utanför Natura 2000-områden och där man drog slutsatsen att fjärilar i skyddade områden minskar i samma takt som fjärilar utanför skyddade områden[19]. I rapporten angavs också att Natura 2000-områden har en positiv inverkan på förekomsten av specialiserade fjärilsarter.

27 Kommissionen har sedan 2008 utarbetat EU-handlingsplaner för utvalda arter och livsmiljöer för att hjälpa medlemsstaterna att bevara dessa. År 2012 offentliggjorde kommissionen till exempel en EU-handlingsplan för den akut hotade vitfjärilsarten *Colias myrmidone*, där den angav särskilda bevarande- och

---

[16] Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (EGT L 206, 22.7.1992, s. 7).

[17] Artikel 17 i rådets direktiv 92/43/EEG.

[18] Europeiska miljöbyrån, *State of nature in the EU – Results from reporting under the nature directives 2007–2012*, teknisk rapport nr 2/2015.

[19] Pellissier V. m.fl., *The impact of Natura 2000 on non-target species, assessment using volunteer-based biodiversity monitoring*, Europeiska miljöbyrån – Europeiska ämnescentrumet för biologisk mångfald, teknisk rapport nr 4/2014.

återställandeåtgärder som medlemsstaterna kan genomföra på frivillig basis. Vi konstaterade att EU:s handlingsplan inte hade någon effekt på minskningen av denna fjärilsart. Under 2018 var bevarandestatusen dålig för *Colias myrmidone* i EU (se ***ruta 3***).

Ruta 3

Vitfjärilsarten *Colias myrmidone*

Colias myrmidone är den enda akut hotade fjärilsarten som omfattas av habitatdirektivet och den europeiska rödlistan för fjärilar. Sedan 2012 finns en särskild EU-handlingsplan[20] för att motverka minskningen av denna fjärilsart, utöver de bevarande- och återställandeåtgärder som medlemsstaterna vidtar inom förvaltningen av Natura 2000-områdena. Kommissionen tilldelar inga särskilda ekonomiska resurser till medlemsstaterna för att genomföra EU:s handlingsplaner för arter.

I handlingsplanen ålades medlemsstaterna att vidta en rad åtgärder som anges i EU-planen och att införa fler särskilda övervakningsarrangemang för arten *Colias myrmidone*. Kommissionen har hittills inte gjort någon utvärdering av de åtgärder som medlemsstaterna vidtagit eller av deras särskilda övervakningsarrangemang.

Enligt tillgängliga uppgifter för Natura 2000-områden var bevarandestatusen för denna fjärilsart 2018 fortfarande otillräcklig eller dålig i sju av de elva medlemsstater där fjärilen rapporterades förekomma. I övriga fyra medlemsstater var statusen okänd[21].

28 I oktober 2019 offentliggjorde kommissionen den första handlingsplanen för underhåll och återställande av en livsmiljö: kulturformade kalkgräsmarker och buskmarker. I EU:s handlingsplan angavs att denna livsmiljö är mycket viktig för vilda arter av pollinatörer, och ett av de övergripande målen i handlingsplanen var att bevara dessa arter. Kommissionen fastställde inga särskilda insatser eller åtgärder för att uppnå målet och den nämnde inga krav när det gäller övervakning eller utvärdering.

29 De fleråriga prioriterade åtgärdsplanerna är strategiska planeringsverktyg för förvaltning av Natura 2000-områden. I de prioriterade åtgärdsplanerna beskriver

---

[20] Europeiska kommissionen, *Action Plan for the Conservation of the Danube Clouded Yellow Colias myrmidone in the European Union*, 13 april 2012.

[21] Se uppgifter på https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/article-17-national-summary-dashboards/conservation-status-and-trends.

medlemsstaterna vilka bevarandebehov de har när det gäller biologisk mångfald och naturskydd, vilka åtgärder de vidtar för att tillgodose dem och vilka finansieringskrav de har. Enligt habitatdirektivet ska medlemsstaterna skicka uppdaterade prioriterade åtgärdsplaner till kommissionen vart sjunde år, i överensstämmelse med kommissionens budgetram. I enlighet med initiativet om pollinatörer bör medlemsstaterna ta upp åtgärder för viktiga livsmiljöer för pollinatörer i de prioriterade åtgärdsplanerna. Kommissionen och medlemsstaterna godkände mallen för den prioriterade åtgärdsplanen för 2021–2027 i april 2018 utan att lägga till några krav för pollinatörer.

30 Ett av målen för EU:s finansieringsinstrument för miljö- och klimatpolitik (Life) är att bidra till utvecklingen och genomförandet av EU:s politik på området natur och biologisk mångfald. Häri ingår att bevara och återställa populationer av arter som finns förtecknade i habitatdirektivet. Medlemsstaterna och kommissionen medfinansierar särskilda projekt inom Life-programmet[22]. Omkring en fjärdedel av Life-projekten är inriktade på livsmiljöer. Enligt kommissionen är det sannolikt mer ändamålsenligt och kostnadseffektivt att tillgodose behovet av att bevara pollinatörer med hjälp av livsmiljöer än med hjälp av andra strategier. Eftersom dessa projekt inte är inriktade på pollinatörer är det inte alltid som kommissionen övervakar eller bedömer deras inverkan på pollinerande arter. Endast 22 av de 5 065 Life-projekt som finansierades under perioden 1992–2018 syftade specifikt till att skydda och återställa populationer av pollinatörer och pollineringstjänster.

31 Sedan 2018 kan Life-programmet finansiera projekt inriktade på arter som klassificeras som akut hotade eller starkt hotade på den europeiska eller internationella rödlistan. När revisionen genomfördes fanns det inget projekt som syftade till att skydda hotade bin och fjärilar som inte finns med i förteckningen i habitatdirektivet.

Den gemensamma jordbrukspolitiken innehåller inga specifika rättsliga bestämmelser för vilda pollinatörer

32 Nästan hälften av EU:s territorium täcks av jordbruksmark. Europeiska miljöbyrån har kommit fram till att den traditionella jordbruksdriften, som gynnade en rad olika landskap, livsmiljöer och växt- och djurarter, sedan 1950-talet har ersatts av en snabb industrialisering av jordbruket som kännetecknas av en allmän intensifiering av

[22] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1293/2013 om inrättandet av ett program för miljö och klimatpolitik (Life), (EUT L 347, 20.12.2013, s. 185).

jordbruksmetoder[23]. Intensivt jordbruk är en pådrivande faktor bakom minskningen av pollinatörer[24]. Omkring 38 % av EU:s totala budget för 2014–2020 går till jordbruksstöd, och den gemensamma jordbrukspolitiken har i hög grad påverkat hur Europas landskap och natur formats[25]. Flera instrument i den gemensamma jordbrukspolitiken för 2014–2020 syftar till att skydda och förbättra den biologiska mångfalden (se ***figur 3***), särskilt tvärvillkor, systemet för miljöanpassningsstöd och åtgärderna för miljö- och klimatvänligt jordbruk. Men det finns inga specifika rättsliga bestämmelser för skydd av vilda pollinatörer.

33 Genom tvärvillkoren kopplas GJP-stöd till jordbrukarnas efterlevnad av grundläggande krav (föreskrivna verksamhetskrav, SMR, som gäller för alla jordbrukare oavsett om de får EU-finansiering eller inte) och av normer för god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden (GAEC, som inte gäller jordbrukare i ordningen för småbrukare)[26]. De föreskrivna verksamhetskrav som rör miljön härrör från rättsliga förpliktelser i naturvårdsdirektivet och vattendirektivet[27]. Normerna för god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden (GAEC) syftar till att säkerställa att jordbrukarna skyddar marken, vattnet, landskapselementen, livsmiljöerna och vilda djur och växter på jordbruksmark. Se vår nyligen gjorda bedömning av tvärvillkorens effekter på odlingslandskapets biologiska mångfald i ***ruta 4***.

---

[23] Europeiska miljöbyrån, SOER 2015, *Agriculture Briefing*, 15 november 2016.

[24] IPBES, *The assessment report on pollinators, pollination and food production*, 2016.

[25] Europeiska miljöbyrån, SOER 2020, kapitel 13 ”Environmental pressures and sectors”, s. 295.

[26] Bilaga II till Europaparlamentet och rådets förordning (EU) nr 1306/2013 av den 17 december 2013 om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 352/78, (EG) nr 165/94, (EG) nr 2799/98, (EG) nr 814/2000, (EG) nr 1290/2005 och (EG) nr 485/2008 (EUT L 347, 20.12.2013, s. 549).

[27] Rådets direktiv 91/676/EEG av den 12 december 1991 om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket (EGT L 375, 31.12.1991, s. 1).

Ruta 4

Särskild rapport 13/2020 – *Biologisk mångfald i odlingslandskapet: GJP:s bidrag har inte hejdat minskningen*

SMR-delen av tvärvillkoren gav inte jordbrukarna ytterligare incitament att bevara och förbättra odlingslandskapets biologiska mångfald, eftersom dessa krav återger befintliga regler.

De GAEC-normer som avser upprättande av buffertremsor längs vattendrag (GAEC 1), minimikrav för marktäckning (GAEC 4), markanvändning för att begränsa jorderosion (GAEC 5), bibehållande av markens innehåll av organiskt material (GAEC 6) och bibehållande av landskapselement (GAEC 7) har störst potential när det gäller att stödja biologisk mångfald i jordbruket, men lagstiftningsramen ger medlemsstaterna stor flexibilitet att definiera innehållet i normerna. I de flesta fall kontrollerar de utbetalande organen mellan 1 och 2 % av de jordbruk som ska följa en specifik GAEC-norm och tillämpar påföljder för cirka 1 % av dem som kontrollerats.

I rapporten drogs slutsatsen att vissa tvärvillkorsbestämmelser skulle kunna bidra på ett väsentligt sätt till biologisk mångfald, men incitamenten i bestämmelserna är svaga. Varken kommissionen eller medlemsstaterna har mätt tvärvillkorens effekt på den biologiska mångfalden.

34 Kommissionen införde miljöanpassningsstödet 2013 för att stärka den gemensamma jordbrukspolitikens miljöprestanda med hjälp av tre jordbruksmetoder som jordbrukare måste rätta sig efter: diversifiering av grödor (jordbrukare med mer än tio hektar åkermark), bevarande av permanent gräsmark eller ekologiska fokusarealer (EFA – jordbrukare med mer än 15 hektar åkermark). År 2017 offentliggjorde revisionsrätten en rapport om miljöanpassning[28]. I rapporten drogs slutsatsen att åtgärden, på grund av de lågt ställda miljöanpassningskraven, inte ledde till några större förändringar av förvaltningsmetoderna. I vår rapport om biologisk mångfald i odlingslandskapet konstaterade vi dessutom att miljöanpassning inte bidrar i någon större utsträckning till biologisk mångfald (se ***ruta 5***).

[28] Revisionsrättens särskilda rapport 21/2017 *Miljöanpassningsstödet: ett mer komplext inkomststödsystem som ännu inte är ändamålsenligt i miljöhänseende*.

Ruta 5

Särskild rapport 13/2020 – *Biologisk mångfald i odlingslandskapet: GJP:s bidrag har inte hejdat minskningen*

Potentialen hos ekologiska fokusarealer (EFA) att gynna biologisk mångfald beror på vilka typer av EFA som används och hur jordbrukarna förvaltar dem. Medlemsstater och jordbrukare brukar satsa på alternativ med lägre effekt, såsom fånggrödor eller kvävefixerande grödor.

Sammantaget drogs i rapporten slutsatsen att miljöanpassning inte bidrar i någon större utsträckning till biologisk mångfald och att miljöanpassningsstödet har lett till få förändringar av jordbruksmetoder.

35 Enligt den utvärdering av miljöanpassningsåtgärden som kommissionen offentliggjorde 2017[29] har ekologiska fokusarealer störst potential att tillhandahålla födoresurser och boplatser för vilda pollinatörer. I rapporten angavs att de mest gynnsamma typerna av ekologiska fokusarealer är kvävefixerande grödor, fånggrödor och täckgrödor (beroende på jordbruksmetoder, se punkt ***36***), mark i träda, landskapselement (buskvallar, skogsremsor och trädgrupper), åkerrenar och buffertremsor. På parlamentets rekommendation införde lagstiftaren 2018 två nya typer av ekologiska fokusarealer särskilt avsedda för växtarter som är till nytta för pollinatörer, nämligen mark i träda med dragväxter (bestående av pollen- och nektarrika arter) och skålört (*Silphium perfoliatum*)[30].

36 I den gemensamma jordbrukspolitiken fastställdes 13 alternativa ekologiska fokusarealer[31] som medlemsstaterna kunde välja mellan. Under 2018 valde de flesta medlemsstater fånggrödor och täckgrödor, kvävefixerande grödor och mark i träda, vilket utgjorde 96 % av den totala jordbruksareal som deklarerats som ekologiska

---

[29] Europeiska kommissionen, *Evaluation study of the payment for agricultural practices beneficial for the climate and the environment*, 2017.

[30] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2393 av den 13 december 2017 om ändring av förordningarna (EU) nr 1305/2013, (EU) nr 1306/2013, (EU) nr 1307/2013, (EU) nr 1308/2013 och (EU) nr 652/2014 (EUT L 350, 29.12.2017, s. 15).

[31] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1307/2013 (EUT L 347, 20.12.2013, s. 608) och kommissionens delegerade förordning (EU) nr 639/2014 av den 11 mars 2014 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1307/2013 om regler för direktstöd för jordbrukare inom de stödordningar som ingår i den gemensamma jordbrukspolitiken och om ändring av bilaga X till den förordningen (EUT L 181, 20.6.2014, s. 1).

fokusarealer (se ***figur 7***). Liksom när det gäller GAEC är effekten för pollinatörerna av dessa ekologiska fokusarealer beroende av vilka förvaltningskrav och villkor medlemsstaterna ställer (såsom plats, beskärnings- och skördetidpunkt samt användning av bekämpningsmedel och gödningsmedel). Om man till exempel beskär fånggrödor, täckgrödor och kvävefixerande grödor före eller under blomningstid så gör de ingen nytta för pollinatörer. Enligt kommissionens utvärdering av miljöanpassningsåtgärden brukade jordbrukarna i de flesta fall beskära eller plöja dessa grödor innan de gått i blom. Mark i träda är till nytta för pollinatörer om den besås med vildblommor men inte om den lämnas obesådd. Kommissionen har inte fastställt några särskilda hanteringskrav för mark i träda, och medlemsstaterna lämnar inga uppgifter om hur jordbrukarna hanterar mark i träda.

37 År 2017 förbjöd kommissionen användning av bekämpningsmedel på ekologiska fokusarealer för mark i träda med bland annat dragväxter och skålört, fånggrödor, växttäcke och kvävefixerande grödor[32]. Om medlemsstaterna inte har några restriktioner för användning av bekämpningsmedel för andra ekologiska fokusarealer får jordbrukarna använda bekämpningsmedel i åkerrenar, buffertremsor och andra icke-produktiva landskapselement.

[32] Kommissionens delegerade förordning (EU) 2017/1155 av den 15 februari 2017 om ändring av delegerad förordning (EU) nr 639/2014 och om ändring av bilaga X till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1307/2013 (EUT L 167, 30.6.2017, s. 1).

Figur 7 – Ekologiska fokusarealer (EFA) i EU 2018

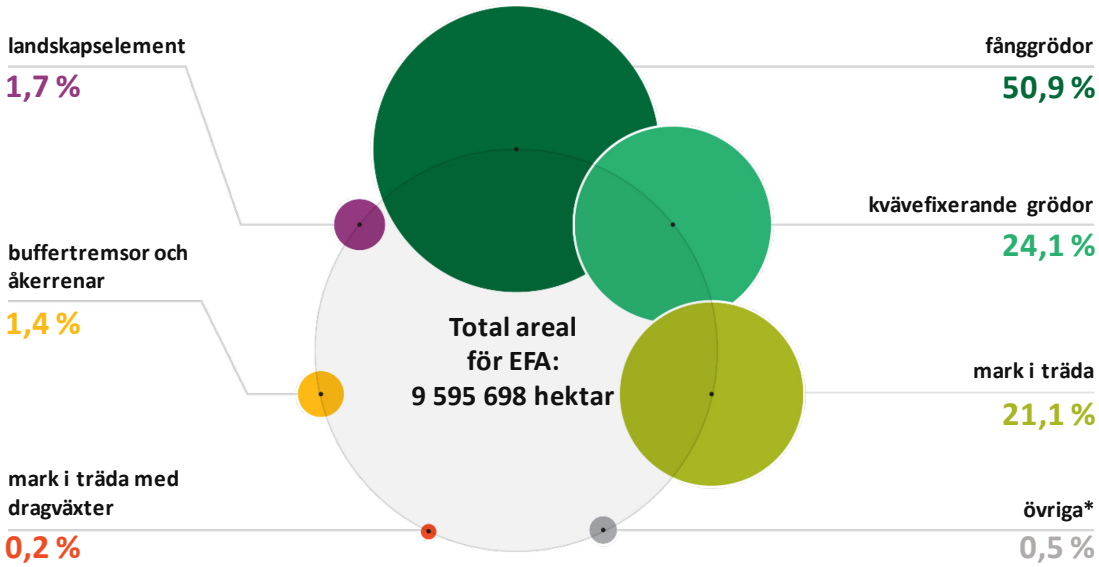

**Övriga omfattar terrasser, skogsjordbruk, remsor längs skogsbryn, skottskog med kort omloppstid, beskogade arealer, miskantus och skålört*

Källa: Revisionsrätten, på grundval av uppgifter från kommissionen.

38 Medlemsstaterna kan också använda åtgärder för miljö- och klimatvänligt jordbruk för att skapa gynnsamma förhållanden och livsmiljöer för pollinatörer. Genom åtgärderna för miljö- och klimatvänligt jordbruk betalas stöd ut till jordbrukare som frivilligt gör miljöåtaganden som sträcker sig över fem till sju år och gäller ett stort antal miljöfrågor. Enligt en ny utvärdering av den gemensamma jordbrukspolitikens inverkan på den biologiska mångfalden[33] är riktade åtgärder för miljö- och klimatvänligt jordbruk, till exempel bevarande av befintliga delvis naturliga livsmiljöer och landskapselement eller skapande av nya livsmiljöer, de mest gynnsamma GJP-åtgärderna för vilda pollinatörer. I utvärderingen angavs också att det inte skulle räcka med att medlemsstaterna och jordbrukarna utnyttjade dessa åtgärder för att stödja återhämtningen för vilda populationer av pollinatörer.

39 I lagstiftningsförslagen för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027 ingår villkorlighet, som ska ersätta de nuvarande kraven på miljöanpassning och tvärvillkor. Villkorlighet avser en uppsättning skyldigheter som, enligt kommissionens förslag, de jordbrukare som får GJP-stöd ska uppfylla. I förslagen ingår också nya system för klimatet och miljön (miljösystemen). Medlemsstaterna måste upprätta en förteckning

[33] Europeiska kommissionen, *Evaluation of the impact of the CAP on habitats, landscapes and biodiversity*, november 2019.

över stödberättigande jordbruksmetoder med gynnsam inverkan på klimatet och miljön för varje miljösystem som föreslås för jordbrukare, i enlighet med ett eller flera av de specifika miljömål som fastställts på EU-nivå. Miljösystem är fortsatt frivilliga för jordbrukarna. Kommissionen föreslog inga större ändringar av åtgärderna för miljö- och klimatvänligt jordbruk i lagstiftningsförslagen för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027 (se ***figur 8***).

Figur 8 – GJP-åtgärder som kan gynna vilda pollinatörer under innevarande och kommande period

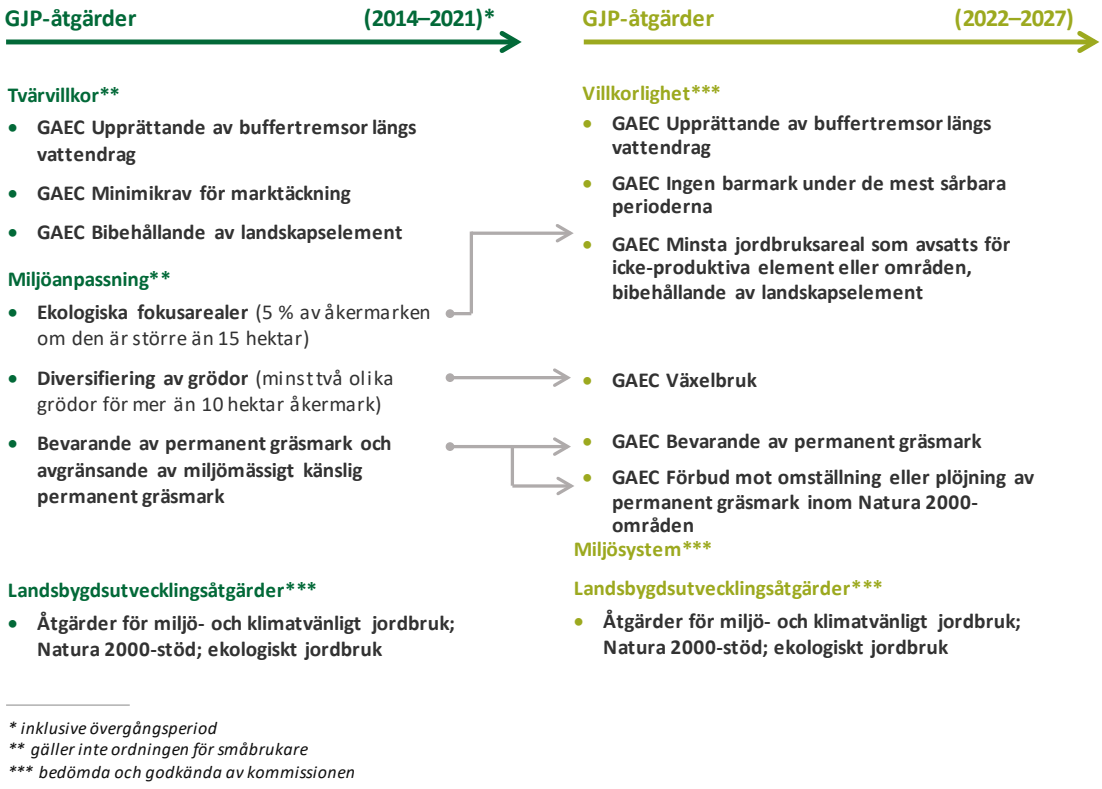

** inklusive övergångsperiod*
*** gäller inte ordningen för småbrukare*
**** bedömda och godkända av kommissionen*

Källa: Revisionsrätten, på grundval av uppgifter från kommissionen.

40 Enligt kommissionens förslag skulle villkorlighet inte omfatta de i nuläget tillåtna produktiva ekologiska fokusarealer (såsom fång- och täckgrödor och kvävefixerande grödor) som uppfyller miljöanpassningskraven, men kraven på en minsta andel icke-produktiva områden och bibehållande av landskapselement kvarstår. Dessutom skulle trösklarna för tillämpning av miljöanpassningskraven (såsom minst 15 hektar åkermark för ekologiska fokusarealer) inte längre gälla. Kommissionen har föreslagit att medlemsstaterna ska beskriva varje GAEC i sina strategiska GJP-planer, bland annat med en sammanfattning av jordbruksmetoderna, den territoriella omfattningen och typen av berörda jordbrukare. Kommissionen skulle ansvara för att kontrollera utformningen av GAEC och miljösystemen i medlemsstaternas strategiska GJP-planer. Eftersom kommissionen inte inkluderade skyddet av pollinatörer eller

pollineringstjänster i målen för miljösystemen finns det ingen garanti för att medlemsstaterna kommer att fastställa några särskilda system som är relevanta för vilda pollinatörer i sina strategiska GJP-planer.

Lagstiftningen om bekämpningsmedel innehåller skyddsåtgärder för honungsbin men vissa av dem tillämpas inte

41 Vi granskade om kommissionen hade inkluderat bestämmelser för att skydda vilda pollinatörer i den rättsliga ram som reglerar användningen av bekämpningsmedel i Europa. Vi kontrollerade också om kommissionen hade analyserat processen för att bedöma riskerna med bekämpningsmedel för vilda pollinatörer i syfte att upptäcka brister i processen, samt om kommissionen hade vidtagit korrigerande åtgärder.

Enligt EU:s lagstiftning om växtskyddsmedel krävs skydd av honungsbin

42 Bekämpningsmedel (som i lagstiftningen kallas växtskyddsmedel) används för att förhindra, utrota eller kontrollera skadliga organismer och sjukdomar. De används för att skydda växter och växtprodukter före, under och efter skörd. Växtskyddsmedel består av ett eller flera verksamma ämnen som påverkar produktens effekter.

43 Pollinatörer exponeras ofta för växtskyddsmedel. Växtskyddsmedel kan ha en direkt skadlig inverkan på pollinatörer om dessa kommer i direktkontakt med besprutningsrester på växter eller förorenat stoft, konsumerar pollen och nektar som innehåller rester av växtskyddsmedel, dricker förorenat vatten eller exponeras för kontaminerat material i sina bon. Växtskyddsmedel kan också ha en indirekt skadlig effekt. Till exempel gör herbicider att både mängden och mångfalden av blomresurser minskar, vilket får en betydande negativ inverkan på pollinatörernas födoutbud. Pollinatörer är beroende av att det finns olika blommande arter under hela den del av året som de är aktiva. De kan vara beroende av specifika blommande arter, och dessa kan till exempel vara växter som inte har något annat värde för jordbrukarna och som därför behandlas som oönskat ogräs. Hur växtskyddsmedlen påverkar pollinatörer beror på vilka produkter som används, hur lång tid produkterna finns kvar i miljön och var, när och hur produkterna används. I ***figur 9*** ges en detaljerad bild av hur pollinerande insekter kan exponeras för växtskyddsmedel.

Figur 9 – Bekämpningsmedlens exponeringsvägar för pollinatörer

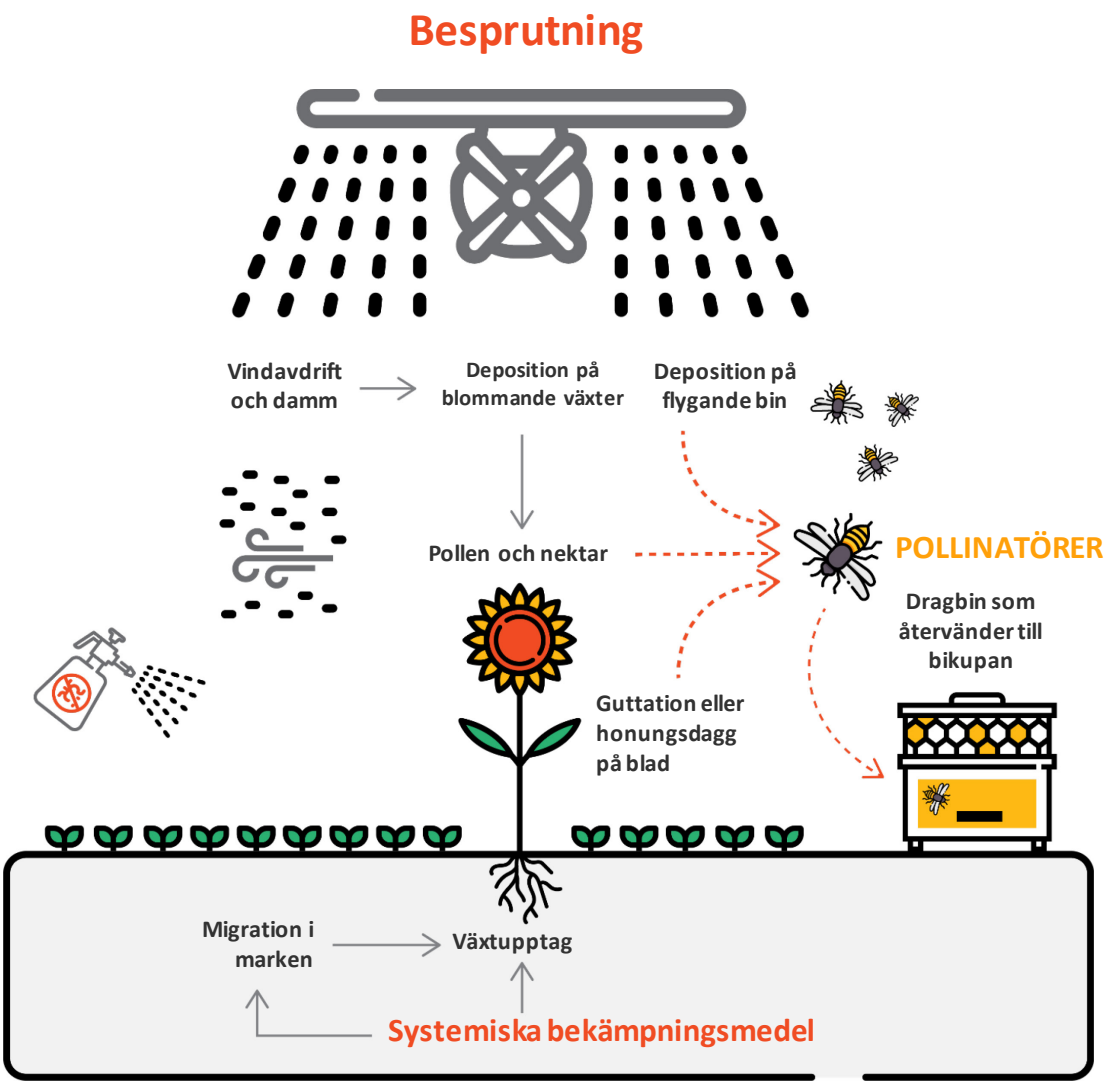

Källa: Revisionsrätten, på grundval av uppgifter från Efsa.

44 Första gången som pollinatörer nämndes specifikt i EU:s lagstiftning om bekämpningsmedel[34] var 1991. Enligt denna krävdes att de sökande skulle lämna uppgifter om de verksamma ämnenas korttidstoxicitet (akuta toxicitet) för honungsbin och om växtskyddsmedels toxicitet utanför laboratoriet, under naturliga förhållanden.

[34] Rådets direktiv 91/414/EEG av den 15 juli 1991 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden (EGT L 230, 19.8.1991, s. 1).

År 2009 förstärkte lagstiftaren skyddet för honungsbin i växtskyddsmedelsförordningen[35] genom att komplettera tester med korttidsexponering med

- toxicitetstester med långtidsexponering (kronisk exponering),
- tester av subletala effekter på vuxna honungsbin och deras larver.

Växtskyddsmedelsförordningen innehöll inga särskilda skyddsåtgärder för vilda arter av pollinatörer.

45 Alla växtskyddsmedel omfattas av ett tvåstegsförfarande för produktgodkännande. Först godkänner kommissionen verksamma ämnen baserat på vetenskapliga bedömningar. Därefter kan medlemsstaterna tillåta försäljning och användning av växtskyddsmedel som innehåller ett eller flera godkända verksamma ämnen på sitt territorium. Beslutet om huruvida ett verksamt ämne ska godkännas eller inte baseras på två separata steg enligt illustrationen i ***figur 10***.

Figur 10 – Förfarande för godkännande av verksamma ämnen

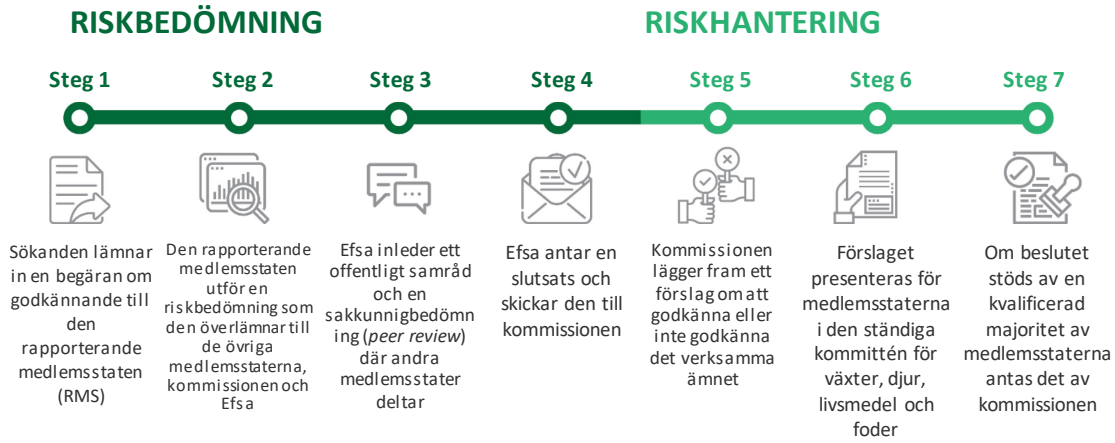

Källa: Revisionsrätten, på grundval av uppgifter från kommissionen.

[35] Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG (EUT L 309, 24.11.2009, s. 1).

Riskbedömningsförfarandet för honungsbin är för närvarande inte anpassat till de rättsliga kraven

46 Kriterierna för utvärdering av och beslut om verksamma ämnen och växtskyddsmedel styrs av uppgiftskrav[36] och enhetliga principer[37]. Kommissionen ger de sökande vägledning om hur de ska bedöma risken med användning av verksamma ämnen och växtskyddsmedel för honungsbin. Kommissionen antog vägledningen 2002[38].

47 Enligt vägledningen ska de sökande bedöma riskerna med verksamma ämnen för honungsbin enbart på grundval av substansernas akuta toxicitet. I vägledningen tas ingen hänsyn till potentiella effekter av kronisk eller upprepad exponering för dessa ämnen på vuxna honungsbin, trots att detta från och med 2009 är ett krav för alla verksamma ämnen och växtskyddsmedel enligt växtskyddsmedelsförordningen. I ***ruta 6*** ges närmare uppgifter om de nuvarande riskbedömningskriterierna.

---

[36] Kommissionens förordning (EU) nr 283/2013 av den 1 mars 2013 om uppgiftskrav för verksamma ämnen (EUT L 93, 3.4.2013, s. 1) och kommissionens förordning (EU) nr 284/2013 av den 1 mars 2013 om uppgiftskrav för växtskyddsmedel, i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 (EUT L 93, 3.4.2013, s. 85).

[37] Kommissionens förordning (EU) nr 546/2011 av den 10 juni 2011 om genomförande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 vad gäller enhetliga principer för utvärdering och godkännande av växtskyddsmedel (EUT L 155, 11.6.2011, s. 127).

[38] *Guidance Document on terrestrial Ecotoxicology under Council Directive 91/414/EEC*, SANCO/10329/2002.

Ruta 6

EU:s nuvarande riskbedömningssystem för växtskyddsmedels inverkan på honungsbin

De standarder som för närvarande används i EU för att bedöma riskerna med växtskyddsmedel för bin har fastställts av Växtskyddsorganisationen för Europa och Medelhavsområdet (EPPO). För att fastställa om ett växtskyddsmedel är toxiskt eller inte för bin görs en bedömning av risknivån genom att man beräknar en riskkvot.

Riskkvoten är förhållandet mellan bins miljöexponering för ett växtskyddsmedel och det växtskyddsmedlets korttidstoxicitet (akuta toxicitet). Om riskkvotens värde är mindre än 50 blir slutsatsen att risken för bin är låg och inga ytterligare tester krävs. Om värdet är större än 50 måste ytterligare tester utföras under fältliknande eller naturliga förhållanden (s.k. studier under förfinade betingelser). Det finns inga fastställda tröskelvärden för studier under förfinade betingelser och det behövs en expertbedömning för att tolka resultaten. EU:s riskbedömningssystem för växtskyddsmedels inverkan på bin gäller för tama honungsbin. Den exponeringsväg som beaktats är besprutning, vilket innebär att systemet inte lämpar sig för växtskyddsmedel som tillförs jorden eller frön (t.ex. neonikotinoider).

48 År 2011 bad kommissionen Efsa att utarbeta en uppdaterad vägledning om bedömning av riskerna med växtskyddsmedel för bin i enlighet med växtskyddsmedelsförordningen. Efsa offentliggjorde detta dokument 2013[39].

49 Efsas vägledning från 2013 innehöll nya krav för de tester av kronisk och subletal toxicitet på honungsbin, såväl vuxna bin som larver, som gällde från och med 2009 enligt växtskyddsmedelsförordningen. Kraven gällde även ytterligare biarter: humlor och solitärbin. Dokumentet innehöll nya exponeringsvägar för växtskyddsmedel, till exempel exponering för dammpartiklar (vilket är särskilt relevant för fröbehandlingsmedel), och konsumtion av förorenad nektar och förorenat vatten (guttation, ytvatten och smältvattensamlingar). Genom vägledningen utvidgades och förfinades även det riskbedömningssystem som användes för exponering för pollen och nektar som förorenats av ämnen som uppstår när växtskyddsmedlen bryts ner i plantor (metaboliter), eftersom vissa av dessa ämnen kan vara giftigare än själva växtskyddsmedlet som de härstammar från.

---

[39] Efsa, *Guidance Document on the risk assessment of plant protection products on bees (Apis mellifera, Bombus spp. and solitary bees)*, 4 juli 2013, uppdaterat den 4 juli 2014.

50 I växtskyddsmedelsförordningen fastställdes allmänna mål för skydd av honungsbin men inga särskilda kriterier (s.k. särskilda skyddsmål) som skulle användas vid bedömningen av testresultaten. Enligt Efsa är det viktigt att ha särskilda skyddsmål för att utforma ett lämpligt riskbedömningssystem. I sin vägledning om bin från 2013 inkluderade Efsa särskilda skyddsmål för de tre berörda biarterna (honungsbin, humlor och solitärbin). Enligt dokumentet får minskningen av honungsbin i bisamhällen som exponeras för växtskyddsmedel inte överskrida 7 % av bisamhällenas storlek (se ***figur 11*** för mer information), och ytterligare säkerhetsfaktorer gäller för humlor och solitärbin.

Figur 11 – Minskning av bisamhällenas storlek används som indikation för att fastställa särskilda skyddsmål för bin i Efsas vägledning från 2013

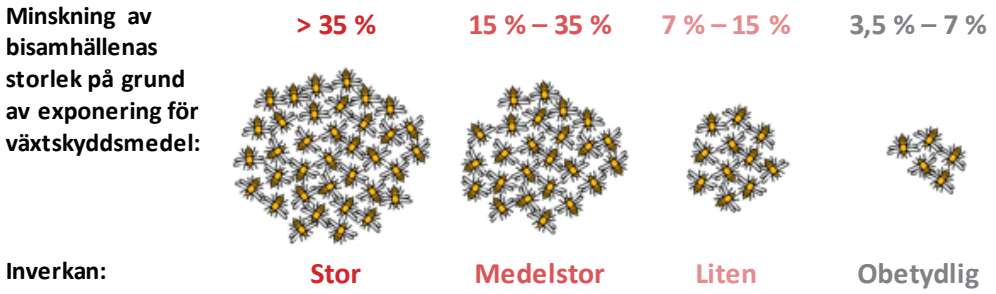

Källa: Revisionsrätten, på grundval av Efsas vägledning om bin från 2013, bilaga A.

51 I Efsas vägledning från 2013 rekommenderas att man bedömer riskerna med växtskyddsmedel för bin i flera steg (en stegvis metod), från enklare tester som utförs i laboratorium (steg 1-studier) till mer komplexa tester som utförs utanför laboratoriet (studier under förfinade betingelser) under fältliknande förhållanden (bur- och tunneltester) och naturliga förhållanden.

52 Sedan 2013 har Efsas vägledning från 2013 fått stöd av tolv medlemsstater, men de återstående medlemsstaterna har konsekvent motsatt sig godkännandet av den. Kommissionen diskuterar förslag till genomförandelagstiftning och vägledning om bekämpningsmedel med medlemsstaterna genom en särskild kommitté (i detta fall den ständiga kommittén för växter, djur, livsmedel och foder). Kommittén godkände inte vägledningen på EU-nivå. Vid ett möte i Bryssel i december 2013 drogs slutsatsen att dokumentet inte kunde tillämpas fullt ut omedelbart, främst av följande tre skäl:

1. För endast ett fåtal av de ytterligare tester som föreslogs fanns det tillgängliga och internationellt överenskomna testmetoder.

2. De fastställda särskilda skyddsmålen för honungsbin, humlor och solitärbin ledde till orealistiska beslutskriterier som grundades på en mycket låg normal dödlighet.

3. Den föreslagna metoden för studier under förfinade betingelser krävde ett stort antal fältytor och bisamhällen.

53 Från 2013 till 2019 föreslog kommissionen att Efsas vägledning från 2013 skulle tillämpas successivt, utan att behandla de tre frågor som medlemsstaterna tagit upp. Majoriteten av medlemsstaterna fortsatte att motsätta sig strategin. Under denna period bad kommissionen inte Efsa att undersöka dessa frågor närmare och avge ett yttrande. Detta berodde enligt kommissionen främst på pågående domstolsärenden[40] mot begränsningarna från 2013 av de tre neonikotinoiderna (se punkt ***58***). I mars 2019 gav kommissionen Efsa i uppdrag att se över vägledningen från 2013 för att se om det fanns avsnitt som eventuellt kunde revideras. Översynen ska pågå fram till mars 2021. I översynen av vägledningen från 2013 bad kommissionen Efsa att bland annat

- göra en ny bedömning av den normala dödligheten hos bin,
- se över metoden som tillämpas på studier under förfinade betingelser genom att använda realistiska förhållanden för miljövänligt jordbruk.

54 Kommissionen lyckades inte lösa den första frågan om avsaknaden av testmetoder. Det har utvecklats internationellt överenskomna testmetoder sedan 2013, men kommissionen har inte uppmanat de sökande att använda dem. I vägledningen från 2013 ingick även tester för vilka det fortfarande saknas internationellt överenskomna testmetoder (se ***bilaga I***). Länderna kan utveckla internationellt överenskomna testmetoder med hjälp av OECD:s motsvarande program för testriktlinjer, och tre medlemsstater har faktiskt gjort detta. Kommissionen kan också lämna projektförslag till OECD för utveckling av nya testmetoder men detta har den inte gjort. Skälet till det är att den institution som lägger fram förslaget också måste leda utvecklingen av testmetoderna, vilket kräver en hög nivå av teknisk sakkunskap. Kommissionen informerade oss om att den inte har den sakkunskap som krävs för en sådan roll.

55 Under 2018 rekommenderade den vetenskapliga grupp som ger råd till kommissionen att man skulle fastställa miljöskyddsmål, mot bakgrund av kravet i växtskyddsmedelsförordningen om att växtskyddsmedel inte får ha några oacceptabla effekter på miljön. Kommissionen inledde denna process 2018. Den vetenskapliga gruppen lämnade inga rekommendationer om att fastställa särskilda skyddsmål för honungsbin eller andra vilda pollinatörer, men enligt kommissionen kommer

[40] De förenade målen T-429/13, Bayer CropScience AG m.fl. mot Europeiska kommissionen, T-451/13, Syngenta Crop Protection AG m.fl. mot kommissionen, och T-584/13, BASF Agro BV m.fl. mot Europeiska kommissionen.

processen att omfatta bin. Kommissionen kunde inte ge oss information om huruvida processen kommer att leda till särskilda skyddsmål för vilda biarter.

56 I jordbruks- och stadsmiljöer exponeras pollinatörer vanligtvis för flera bekämpningsmedel (t.ex. en blandning av insekticider, fungicider och herbicider). Eftersom jordbrukare kan använda flera olika behandlingar på samma gröda exponeras pollinatörer som besöker den grödan för en blandning av växtskyddsmedel (och verksamma ämnen). Vägledningen från 2013 innehöll ett förslag om hur man kan bedöma toxiciteten för bin hos växtskyddsmedel som innehåller mer än ett verksamt ämne. Eftersom medlemsstaterna inte godkände vägledningen inkluderades testerna inte i det nuvarande riskbedömningssystemet. I början av 2020 började Efsa utveckla en metod för att bedöma effekterna av blandningar med mer än ett verksamt ämne på honungsbin (kumulativa och synergistiska effekter).

EU:s ramar gjorde det möjligt för medlemsstaterna att fortsätta bevilja nödgodkännanden för förbjudna växtskyddsmedel som är skadliga för pollinatörer

57 Neonikotinoider är en kategori bekämpningsmedel som påverkar insekters nervsystem. Sedan neonikotinoider infördes i början av 1990-talet har de använts i stor utsträckning för att skydda grödor, främst för att behandla frön innan de sås. Neonikotinoider är systemiska bekämpningsmedel, vilket innebär att de absorberas av växten och transporteras i växtens vävnad under hela dess livscykel. Sedan 2005 har kommissionen godkänt användningen av fem neonikotinoider i EU (se ***figur 12***).

Figur 12 – Tidslinje för godkännandet av de fem neonikotinoiderna

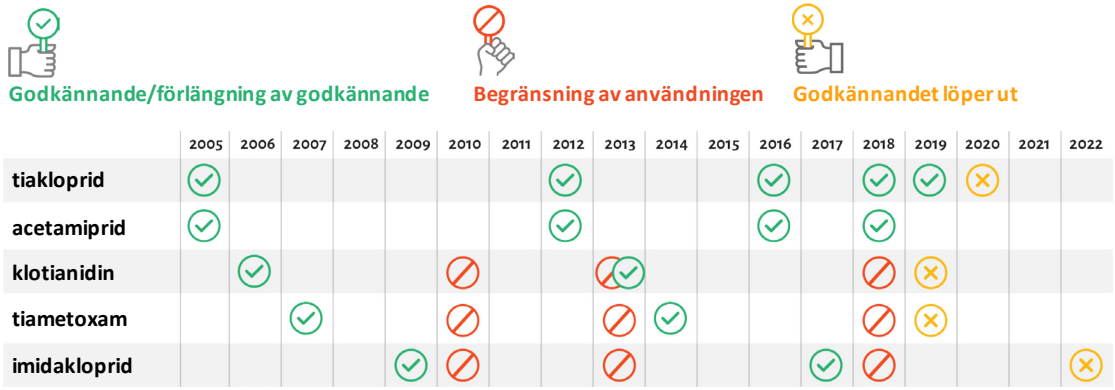

Källa: Revisionsrätten, på grundval av uppgifter från kommissionen.

58 Efter flera rapporter om enorma förluster av honungsbin som ansågs bero på användningen av imidakloprid, tiametoxam och klotianidin begränsade kommissionen 2013 användningen av de tre neonikotinoiderna till växthus, vintergrödor och grödor

som inte ansågs lockande för bin[41]. I april 2018 utökade kommissionen förbudet till att gälla all användning utomhus av de tre ämnena[42].

59 Enligt växtskyddsmedelsförordningen får medlemsstaterna kringgå det vanliga förfarandet och bevilja nödgodkännanden för växtskyddsmedel som inte är godkända på deras territorium om skadegörare utgör ett hot som inte kan avvärjas på något annat rimligt sätt. Mellan 2013 och 2019 beviljade medlemsstaterna 206 nödgodkännanden för de tre begränsade neonikotinoiderna (se ***figur 13***). Antalet länder som beviljade godkännanden och antalet beviljade godkännanden ökade stadigt fram till 2017. Trots det fullständiga förbudet i EU mot användning utomhus var det 15 medlemsstater som tillät användning av de tre neonikotinoiderna för specifika användningsområden 2018 och tio medlemsstater som tillät användning av dem 2019. I slutet av 2019 hade sex medlemsstater redan underrättat kommissionen om 13 nödgodkännanden som skulle gälla under första halvåret 2020.

---

[41] Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 485/2013 av den 24 maj 2013 om ändring av genomförandeförordning (EU) nr 540/2011 vad gäller villkoren för godkännande av de verksamma ämnena klotianidin, tiametoxam och imidakloprid samt om förbud mot användning och försäljning av utsäde som behandlats med växtskyddsmedel innehållande dessa verksamma ämnen (EUT L 139, 25.5.2013, s. 12).

[42] Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/783 (EUT L 132, 30.5.2018, s. 31-34), kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/784 (EUT L 132, 30.5.2018, s. 35-39) och kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/785 (EUT L 132, 30.5.2018, s. 40-44) av den 29 maj 2018 om ändring av genomförandeförordning (EU) nr 540/2011 vad gäller villkoren för godkännande av de verksamma ämnena imidakloprid, klotianidin och tiametoxam.

Figur 13 – Nödgodkännanden som beviljats för användning av neonikotinoider mellan 2013 och 2019

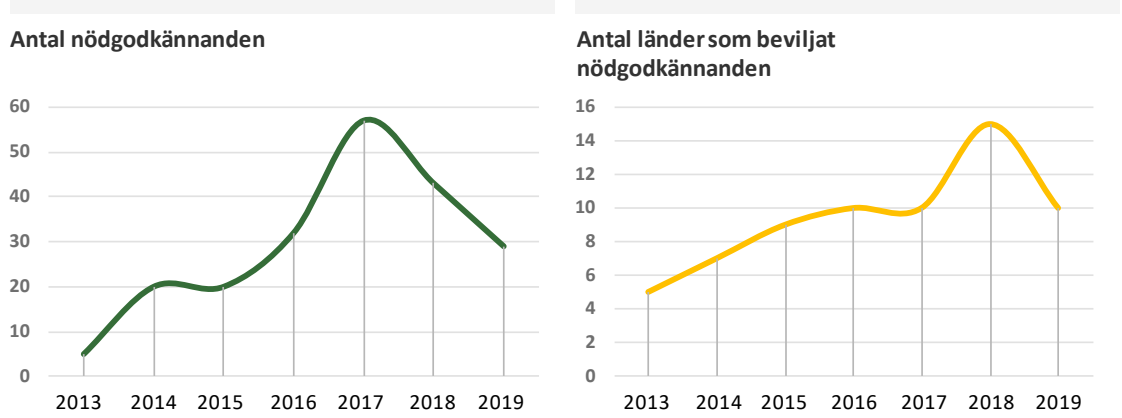

Källa: Revisionsrätten, på grundval av kommissionens uppgifter från PPPAMS-systemet per den 24 januari 2020. Årtalet motsvarar det år då nödgodkännandet beviljades (inte då det trädde i kraft).

60 Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen när de beviljar nödgodkännanden. Anmälningsformuläret innehåller avsnitt där uppgifter begärs om forskning som medlemsstaten har bedrivit om alla typer av hot som motiverar nödläget. Om medlemsstaten förlänger godkännandet under den efterföljande perioden ska den också ange vilka framsteg som gjorts inom denna forskning. Under 2018 och 2019 skickade medlemsstaterna in 73 anmälningar till kommissionen. För 43 av anmälningarna saknades uppgifter om vilken forskning som bedrivits för att hitta alternativa lösningar. Bland de 30 anmälningar som innehöll uppgifter om alternativa lösningar hänvisade man i elva fall till projekt för övervakning av vilken inverkan dessa neonikotinoider har på bin.

61 På kommissionens begäran granskade Efsa under 2017 de nödgodkännanden som samma år beviljats av Bulgarien, Estland, Finland, Ungern, Lettland, Litauen och Rumänien. Efsa konstaterade att fyra medlemsstater antingen hade kunnat använda andra lämpliga kemiska eller icke-kemiska alternativ (såsom växelbruk eller jordbearbetning) eller saknade vetenskaplig motivering till hotet. Under 2018 uppmanade kommissionen Bulgarien, Ungern, Litauen och Rumänien att sluta bevilja godkännanden för specifika växtskyddsmedel som innehåller imidakloprid, tiametoxam eller klotianidin. Litauen och Rumänien fortsatte bevilja nödgodkännanden under 2018 och 2019 i fall där det fanns lämpliga alternativ. Den 3 februari 2020 förbjöd kommissionen Litauen och Rumänien att bevilja nödgodkännanden för användningsområden där Efsa hade angett andra tillgängliga alternativ[43].

[43] Kommissionens genomförandebeslut (EU) 2020/152 och kommissionens genomförandebeslut (EU) 2020/153 av den 3 februari 2020.

62 Medlemsstaterna beviljar vanligtvis nödgodkännanden därför att de inte anser att det finns några lämpliga alternativ för att skydda sina grödor. Jordbrukare i EU använde ofta neonikotinoider för fröbehandling av huvudgrödor, såsom majs, solrosor, raps och betor. När det partiella förbudet infördes 2013 hade kommissionen inte inlett några forskningsprojekt med fokus på alternativa lösningar, såsom bekämpningsmedel med låg risk eller alternativa metoder. År 2019 inkluderade kommissionen två forskningsprojekt i sitt arbetsprogram för Horisont 2020.

63 Metoder med integrerat växtskydd kan bidra till att minska användningen av neonikotinoider i EU. Enligt principerna för integrerat växtskydd ska jordbrukarna beakta alla andra tillgängliga alternativ för förebyggande och icke-kemisk skadedjursbekämpning innan de använder kemiska växtskyddsmedel. Integrerat växtskydd är obligatoriskt sedan 2009[44], men revisionsrättens särskilda rapport om hållbar användning av växtskyddsmedel visade att EU:s framsteg med att främja användningen av integrerat växtskydd har varit begränsade (se ***ruta 7***).

[44] Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om hållbar användning av bekämpningsmedel.

Ruta 7

Särskild rapport 05/2020: *Hållbar användning av växtskyddsmedel: begränsade framsteg med att mäta och minska risker*

Enligt EU:s regler ska jordbrukare använda integrerat växtskydd. När jordbrukarna tillämpar integrerat växtskydd ska de endast använda kemiska växtskyddsmedel om det är nödvändigt och efter att ha uttömt möjligheterna med förebyggande, fysiska, biologiska eller andra icke-kemiska metoder för bekämpning av skadegörare.

Vid revisionen drogs slutsatsen att efterlevnadskontrollen av integrerat växtskydd i EU dittills hade varit bristfällig och att kommissionen och medlemsstaterna kunde ha gjort mer för att minska de risker som användningen av växtskyddsmedel medför. Kommissionen kontrollerade inte om medlemsstaterna hade införlivat direktivet om hållbar användning av bekämpningsmedel fullständigt och korrekt i den nationella lagstiftningen. Då det saknas tydliga kriterier för hur användarna av växtskyddsmedel ska tillämpa de allmänna principerna för integrerat växtskydd och för hur myndigheterna ska bedöma efterlevnaden är det få medlemsstater som kontrollerar tillämpningen av principerna för integrerat växtskydd.

Medlemsstaterna sammanställer vart femte år statistik över användningen av växtskyddsmedel inom jordbruket för ett antal utvalda grödor och översänder uppgifterna om varje verksamt ämne till Eurostat. På grund av de stränga sekretessregler som gäller för växtskyddsmedel kan Eurostat inte offentliggöra uppgifter för enskilda verksamma ämnen eller ens dela dem med andra generaldirektorat vid kommissionen.

64 Efter att begränsningarna av användningen av imidakloprid, tiametoxam och klotianidin hade införts ökade jordbrukarna sin användning av tiakloprid[45]. I januari 2020 antog kommissionen en genomförandeförordning om att inte förnya godkännandet av användningen av tiakloprid i EU på grund av problem med dess inverkan på grundvattnet och människors hälsa. Efsa konstaterade i sin rapport om tiakloprid att bedömningen av riskerna för bin inte kunde slutföras definitivt på grundval av uppgifterna från den sökande[46].

---

[45] Kathage J. m.fl, *The impact of restrictions on neonicotinoid and fipronil insecticides on pest management in maize, oilseed rape and sunflower in eight European Union regions*, 13 oktober 2017.

[46] Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2020/23 av den 13 januari 2020 om att inte förnya godkännandet av det verksamma ämnet tiakloprid i enlighet med

Slutsatser och rekommendationer

65 Vi undersökte om kommissionen har haft en enhetlig strategi för skyddet av vilda pollinatörer i EU. På det stora hela konstaterade vi att så inte var fallet. Vi fann brister i EU:s centrala politiska åtgärder för att motverka de största hoten för vilda pollinatörer och konstaterade att det saknas verktyg och mekanismer i initiativet om pollinatörer för att åtgärda dem.

66 Initiativet om pollinatörer är ett steg i riktning mot att skydda vilda pollinatörer i EU, men det saknas styr- och kontrollmekanismer i initiativet för att hantera de huvudsakliga hot som identifierats (punkterna ***18***–***22***). I EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2020 ingår inga särskilda åtgärder för att motverka minskningen av vilda pollinatörer. För att ge den nya strategin till 2030 konkret form planerar kommissionen att presentera uppföljningsinsatser 2021 (punkterna ***14***–***17***).

Rekommendation 1 – Utvärdera behovet av särskilda åtgärder för vilda pollinatörer

Kommissionen bör

a) bedöma huruvida fler åtgärder krävs för att motverka hot som för närvarande inte behandlas i initiativet om pollinatörer i uppföljningsinsatserna för EU:s strategi för biologisk mångfald till 2030,

b) inrätta lämpliga styr- och övervakningsmekanismer för dessa insatser, bland annat en tydlig ansvarsfördelning mellan de avdelningar vid kommissionen som arbetar med politikområden som är relevanta för vilda pollinatörer.

Tidsram: 2023

67 Habitatdirektivet syftar till att skydda och återställa arter som förtecknas i bilagorna till direktivet. Men direktivet omfattar bara ett begränsat antal vilda pollinatörer och det ger inget skydd för bi- eller blomflugearter. De strategiska förvaltningsplanerna för Natura 2000-områden innehåller inga särskilda krav för pollinatörer. Life-programmet kan stödja naturvårdsprojekt inriktade på arter som bedöms som starkt hotade eller värre i europeiska rödlistor men som inte omfattas av

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009, och om ändring av bilagan till kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 540/2011.

habitatdirektivet. Kommissionen hade inte registrerat några sådana projekt vid tidpunkten för revisionen (punkterna ***24–31***).

68 Den nuvarande gemensamma jordbrukspolitiken innehåller inga särskilda åtgärder för att skydda vilda pollinatörer. Förslagen om den gemensamma jordbrukspolitiken för perioden 2021–2027 ger medlemsstaterna större flexibilitet att genomföra åtgärder som gynnar miljön och kräver att kommissionen bedömer medlemsstaternas miljöambitioner när den godkänner deras strategiska GJP-planer (punkterna ***32–40***).

Rekommendation 2 – Förbättra integreringen av åtgärder för skydd av vilda pollinatörer i EU:s politiska instrument för bevarandet av biologisk mångfald och för jordbruket

Kommissionen bör

a) kontrollera att de strategiska planeringsverktygen för förvaltningen av Natura 2000-områden (prioriterade åtgärdsplaner) inkluderar krav om skydd av vilda pollinatörer och bedöma relevanta åtgärder som föreslås av medlemsstaterna i de prioriterade åtgärdsplanerna,

b) bedöma vilka förvaltningsmetoder bland åtgärderna i den gemensamma jordbrukspolitiken för 2014–2020 som har haft positiv respektive negativ inverkan på vilda pollinatörer,

c) vid kontroller av strategiska GJP-planer verifiera att medlemsstaterna, vid behov, inkluderar förvaltningsmetoder som har en betydande och positiv inverkan på vilda pollinatörer inom ramen för villkorlighet, miljösystem och landsbygdsåtgärder som miljö- och klimatvänligt jordbruk.

Tidsram: 2023

69 Sedan 2009 innehåller lagstiftningen om växtskyddsmedel ytterligare skyddsåtgärder för att skydda honungsbin. Det riskbedömningssystem som i nuläget används för att godkänna verksamma ämnen i EU bygger på en vägledning från 2002 och tar inte hänsyn till skyddsåtgärder som ingår i senare lagstiftning om växtskyddsmedel eller till senare vetenskapliga rön. Kommissionen har under de senaste sju åren inte lyckats få det stöd från medlemsstaterna som krävs för att uppdatera vägledningen. EU:s ramar har gjort det möjligt för medlemsstaterna att

fortsätta bevilja nödgodkännanden för förbjudna växtskyddsmedel som är skadliga för pollinatörer (punkterna ***42***–***64***).

Rekommendation 3 – Förbättra skyddet av vilda pollinatörer i riskbedömningsprocessen för bekämpningsmedel

Kommissionen bör

a) lägga fram förslag om ändringar eller utarbetande av genomförandeförordningar för växtskyddsmedel i syfte att

   i) inkludera skyddsåtgärder för ett representativt urval vilda arter av pollinatörer som kan jämföras med dem som finns för honungsbin,

   ii) kräva av medlemsstaterna att de vederbörligen motiverar beviljade nödgodkännanden, bland annat med specifik information om vilken verksamhet som bedrivits för att hitta alternativa lösningar och resultatet av denna verksamhet,

b) utarbeta en arbetsplan tillsammans med medlemsstaterna för utveckling av testmetoder inriktade på vilda pollinatörer och fastställande av särskilda skyddsmål för vilda pollinatörer.

Tidsram: 2022

Denna rapport antogs av revisionsrättens avdelning I, med ledamoten Samo Jereb som ordförande, vid dess sammanträde i Luxemburg den 17 juni 2020.

För revisionsrätten

Klaus-Heiner Lehne
ordförande

Bilaga

Bilaga I — Toxicitetstester för pollinatörer som krävs enligt vägledningsdokument

De två tabellerna nedan visar vilka testkrav som ingår i den EU-vägledning som anger hur sökande ska visa vilken inverkan verksamma ämnen och växtskyddsmedel har på pollinatörer. Den första tabellen visar de nuvarande testkraven, i enlighet med vägledningen för honungsbin från 2002. Den andra tabellen visar de testkrav som Efsa rekommenderade i sin vägledning från 2013 för bin (honungsbin, humlor och solitärbin), som aldrig godkändes.

Vägledning från 2002 – testkrav och tillgängliga internationellt överenskomna testmetoder

Vägledning från 2002			
Tester som krävs	**Honungsbin**	**Humlor**	**Solitärbin**
akut oral toxicitet	o Krävs beroende på exponeringsväg. o Tillgängliga validerade testmetoder: — OECD-test nr 213 (1998) — EPPO 170	o krävs ej	o krävs ej
akut kontakttoxicitet	o Krävs beroende på exponeringsväg. o Tillgängliga validerade testmetoder: — OECD 214 (1998)	o krävs ej	o krävs ej
utfodringsstudien på ägg och yngel av bi	o Krävs för medel som reglerar insekters tillväxt. o Rekommenderad testmetod: — Oomen m.fl. (1992)	o krävs ej	o krävs ej
studier under förfinade betingelser	o Krävs beroende på resultaten av standardlaboratorietester. o Tillgänglig validerad testmetod: — EPPO 170	o krävs ej	o krävs ej

Efsas vägledning från 2013 – testkrav och tillgängliga internationellt överenskomna testmetoder

Efsas vägledning från 2013			
Tester som krävs	**Honungsbin**	**Humlor**	**Solitärbin**
akut oral toxicitet	o Krävs alltid (sprayform och fast form). o Tillgängliga validerade testmetoder: — OECD-test nr 213 (1998) — EPPO 170	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns, men testförfarande beskrivs. o Testerna OECD 213 och EPPO 170 ansågs inte fullt lämpliga enligt vägledningen. Utvecklat senare: o OECD 247 (2017)	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns. o Testförfarande beskrivs i vägledningen. Testerna OECD 213 och EPPO 170 ansågs inte fullt lämpliga. Utvecklat senare: o ICPPR-ringtest
akut kontakttoxicitet	o Test krävs, om troligt (applicering i sprayform och fast form). o Tillgänglig validerad testmetod: — OECD-test nr 214 (1998)	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns. o Enligt vägledningen ansågs OECD test nr 214 lämpligt, och samma testförfarande som för oral toxicitet rekommenderades. Utvecklat senare: o OECD 246 (2017)	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns. o Enligt vägledningen ansågs OECD test nr 214 lämpligt, och samma testförfarande som för oral toxicitet rekommenderades. Utvecklat senare: o ICPPR-ringtest Pågående arbete: o OECD-projekt 2.65: Nya riktlinjer för test av akut kontakttoxicitet för solitärbin av arten murarbin (av släktet *Osmia*) – förväntas godkännas andra kvartalet 2021 (projektet leds av Schweiz).
kronisk toxicitet	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns. o I vägledningen föreslogs att test för kronisk oral toxicitet skulle utföras baserat på uppgifter från Decourtye m.fl. (2005), (Suchail m.fl., 2001), Thompson H. (Food and Environment Research Agency, privat kommunikation, 2012) och CEB, (2012). Utvecklat senare: o OECD-test nr 245 (2017)	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns. o I vägledningen rekommenderades användning av de parametrar som framkommit i testerna på honungsbin fram till dess att man kommit överens om och antagit internationella riktlinjer för dessa tester.	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns. o I vägledningen rekommenderades användning av de parametrar som framkommit i testerna på honungsbin fram till dess att man kommit överens om och antagit internationella riktlinjer för dessa tester.

Efsas vägledning från 2013			
Tester som krävs	**Honungsbin**	**Humlor**	**Solitärbin**
effekter på bins utveckling och levnadsstadier (toxicitet för larver)	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns. o I vägledningen rekommenderades att man skulle genomföra en studie av den kroniska toxiciteten för larver baserat på OECD:s förslag till vägledning för toxicitetstester för larver (OECD-test nr 237). Utvecklat senare: o OECD-test nr 237 (2013) o OECD:s vägledningsdokument 239 (2016)	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns. o I vägledningen rekommenderades användning av de parametrar som framkommit i testerna på honungsbin fram till dess att man kommit överens om och antagit internationella riktlinjer för dessa tester. o Enligt en studie av Europaparlamentet som offentliggjordes 2018[47] finns det tekniska svårigheter med att genomföra sådana testmetoder.	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns. o I vägledningen rekommenderades användning av de parametrar som framkommit i testerna på honungsbin fram till dess att man kommit överens om och antagit internationella riktlinjer för dessa tester. Enligt vägledningen var det även viktigt att utföra orala toxicitetstester på solitärbilarver vid steg 2-studier, och man föreslog ett testförfarande. o Enligt en studie av Europaparlamentet som offentliggjordes 2018 finns det tekniska svårigheter med att genomföra sådana testmetoder.
subletala effekter	o Test krävs, särskilt testet av hypofaryngealkörtlarnas utveckling. Ingen validerad testmetod finns. o I vägledningen angavs att det för närvarande inte var möjligt att ta hänsyn till subletala effekter i riskbedömningssystemen, och man rekommenderade inte heller studien om binas orienteringsförmåga som ingick i utkastet till vägledningen. I vägledningen rekommenderas att riskbedömningen skulle inriktas på akuta och kroniska effekter på fullvuxna bin och larver. Pågående arbete: o OECD-projekt 2.60: testriktlinjer: Test av honungsbins (*Apis mellifera L.*)	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns. o Tester av subletala effekter togs inte upp i bilaga P – ”Test protocols for bumble bees” – i vägledningen.	o Test krävs. Ingen validerad testmetod finns. o Tester av subletala effekter togs inte upp i bilaga Q – ”Test protocols for solitary bees (Osmia cornuta and *Osmia Bicornis = O. Rufa*)”.

[47] Europaparlamentet, *Guidelines for submission and evaluation of applications for the approval of active substances in pesticides*, studie, september 2018.

Efsas vägledning från 2013			
Tester som krävs	**Honungsbin**	**Humlor**	**Solitärbin**
	orienteringsförmåga efter enstaka exponering för subletala doser. Det första utkastet till testriktlinjer väntades vara klart till fjärde kvartalet 2019 (projektet leds av Frankrike).		
studier under förfinade betingelser (bur, tunnel, naturliga förhållanden)	o Test krävs enligt vissa villkor. Ingen validerad testmetod finns för vuxna honungsbin. Metoder finns för larver. o När det gällde tester under fältliknande och naturliga förhållanden rekommenderades i vägledningen vissa metoder för att utföra dessa tester till dess att man kommit överens om och antagit internationella riktlinjer. Om det rådde osäkerhet kring potentiella effekter på larver föreslogs i vägledningen att man skulle använda följande två befintliga metoder: — OECD 75 (2007) — Oomens testmetod (1992)	o Test krävs enligt vissa villkor. Ingen validerad testmetod finns. o I vägledningen angavs att OECD:s testmetoder under fältliknande förhållanden i testtunnlar för insekter enkelt skulle kunna anpassas för humlor. Liksom för fältstudier angavs att så länge som denna metod inte finns tillgänglig och är validerad bör kombinerade fält- och laboratoriestudier användas. För kombinerade fält- och laboratoriestudier rekommenderades i vägledningen att man skulle använda de protokoll som föreslagits av Whitehorn m.fl. (2012) och Gill m.fl. (2012).	o Test krävs enligt vissa villkor. Ingen validerad testmetod finns. o Vägledningen innehöll vissa offentliggjorda testmetoder för testning under fältliknande förhållanden och en beskrivning av ett testförfarande. När det gällde tester under naturliga förhållanden angavs att de kan vara lämpliga för att studera subletala effekter. Eftersom det inte finns något protokoll för *Osmia* föreslogs ett protokoll som anpassats från en studie från 1983 om arten *Megachile roundata*.

Källa: Revisionsrätten, på grundval av Efsas vägledning från 2013 samt uppgifter från OECD och Europaparlamentet.

Akronymer, förkortningar och förklaringar

EEA: Europeiska miljöbyrån.

EFA: ekologiska fokusarealer.

Efsa: Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

EU: Europeiska unionen.

GAEC: god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden.

GJP: gemensamma jordbrukspolitiken.

IPBES: mellanstatliga plattformen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

IUCN: Internationella naturvårdsunionen.

SMR: föreskrivna verksamhetskrav.

Ordlista

bekämpningsmedel: växtskyddsmedel.

biologisk mångfald: variationsrikedomen bland levande organismer av alla ursprung, inklusive landbaserade, marina och andra akvatiska ekosystem och de ekologiska komplex i vilka de ingår; detta innefattar mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem.

buffertremsor: inom jordbruket mark där permanent växtlighet bibehålls som hjälper till att begränsa miljöproblem, såsom mark- och vattenkvaliteten.

dragväxt: växt som producerar ämnen som kan samlas in av insekter och omvandlas till honung.

ekosystem: ett dynamiskt komplex av växt-, djur- och mikroorganismsamhällen och dessas ickelevande miljö som interagerar som en funktionell enhet.

ekosystemtjänster: produkter och tjänster från ekosystemen som direkt och indirekt bidrar till människans överlevnad och livskvalitet.

europeiska rödlistan: översikt över statusen för europeiska arter för att identifiera de arter som är utrotningshotade på europeisk nivå (inom hela Europa och inom Europeiska unionen), upprättad i enlighet med regionala riktlinjer för rödlistning som fastställts av Internationella naturvårdsunionen.

Eurostat: Europeiska unionens statistikkontor.

exponeringsväg: ett sätt på vilket levande organismer kan komma i kontakt med ett farligt ämne.

fånggrödor: inom jordbruket snabbväxande grödor som odlas mellan två sådder av huvudgrödor.

förvaltningsmetoder: en uppsättning jordbruksmetoder som används för att förbättra växt, utveckling och avkastning av jordbruksgrödor, bland annat vattenförvaltning, jordbearbetning och markberedning, kalkning och kontroll av surhet samt användning av gödsel- och växtskyddsmedel.

guttation: exsudat av flytande vatten från den oskadade ytan av ett växtblad.

gödselmedel: alla fasta, flytande eller gasformiga ämnen (syntetiska eller organiska) som innehåller ett eller flera växtnäringsämnen och som tillförs jorden för att bibehålla eller förbättra markbördigheten.

kemikalier: i denna rapport kemiska växtskyddsmedel som ofta är baserade på syntetiska ämnen och som är avsedda att minska skadegörarnas livskraft samtidigt som inte växterna tar skada.

kvävefixerande grödor: grödor som bidrar till kvävefixering, en process genom vilken molekylärt kväve i luften omvandlas till ammoniak eller liknande kvävehaltiga föreningar i marken.

livsmiljö: fysisk plats eller typ av miljö där en organism eller biologisk population lever eller förekommer, definierad som summan av de abiotiska och biotiska faktorerna i miljön, oavsett om de är naturliga eller modifierade, som är av grundläggande betydelse för arternas liv och fortplantning.

ljusförorening: artificiellt nattljus som påverkar den naturliga dag-nattcykel/ljus-mörkercykel enligt vilken alla jordens arter och ekosystem har utvecklats.

mark i träda: åkermark som får vila under minst ett år.

Natura 2000: nätverk av parnings- och rastplatser för sällsynta och hotade arter, och vissa sällsynta typer av livsmiljöer som skyddas enligt fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet.

naturkapital: lager av naturtillgångar som inkluderar geologi, jord, luft, vatten och alla levande organismer.

nektar: söt vätska som produceras av blommor och samlas in av bin och andra insekter.

normal dödlighet: den normala dödligheten oberoende av dödsorsaken.

pollen: pulver som produceras av det hanliga organet på en blomväxt och som gör att det honliga organet på en blomväxt av samma art producerar frön.

pollinering av grödor: pollinering av odlade växter.

representativt urval för en art: delenhet av en art som korrekt återspeglar de allra flesta egenskaperna hos en större grupp.

resthalt: ett eller flera ämnen som på grund av att ett växtskyddsmedel har använts förekommer i eller på växter eller växtprodukter, ätliga animaliska produkter, dricksvatten eller i miljön i övrigt, inklusive deras metaboliter och nedbrytnings- eller reaktionsprodukter.

subletal toxicitet: förmåga eller egenskap hos ett ämne som kan ha en biologisk, fysisk, demografisk eller beteendemässig inverkan på levande organismer som överlever exponering för ett giftigt ämne.

systemiska bekämpningsmedel: vattenlösliga bekämpningsmedel som absorberas och sprids systematiskt genom hela växten när de tillförs dess rötter, frön eller blad.

toxicitet: förmåga eller egenskap hos ett ämne att ge skadliga effekter.

trips: liten svart insekt med vingar som främst livnär sig på växter genom att sticka hål på dem och suga ut innehållet.

verksamt ämne: den aktiva komponent i ett växtskyddsmedel som motverkar skadegörare eller växtsjukdomar.

växtskyddsmedel: medel som består av eller innehåller verksamma ämnen avsedda att användas för att skydda växter eller växtprodukter mot skadegörare och förhindra angrepp av skadegörare, påverka växternas livsprocesser, bevara växtprodukters hållbarhet, utrota oönskade växter eller växtdelar och hålla tillbaka eller förhindra oönskad tillväxt av växter;

EUROPEISKA KOMMISSIONENS SVAR PÅ EUROPEISKA REVISIONSRÄTTENS SÄRSKILDA RAPPORT:

SKYDD AV VILDA POLLINATÖRER I EU – KOMMISSIONENS INITIATIV HAR INTE BURIT FRUKT

SAMMANFATTNING

I. Kommissionen anser att det finns flera viktiga skäl till minskningen av vilda pollinatörer, däribland förändrad markanvändning, intensiv jordbruksförvaltning med användning av bekämpningsmedel, klimatförändringar, miljöföroreningar och invasiva främmande arter.

II. Kommissionen noterar att den övergripande ramen har införts av Europaparlamentet och rådet, i samband med antagande av förordningar eller direktiv, och att vissa genomförandebefogenheter har överförts till kommissionen. Kommissionen kan endast agera inom denna ram.

Det finns många andra åtgärder än uppdateringar av lagstiftning som kan genomföras. Genomförandet av vissa åtgärder/insatser tar mycket längre tid än perioden 2021–2022, som valts av revisionsrätten.

VI. Kommissionen godtar sex av rekommendationerna och godtar delvis en rekommendation i denna rapport.

INLEDNING

05. PoshBee-projektet (paneuropeisk bedömning, övervakning och minskning av stressfaktorer som påverkar bins hälsa), som valdes ut i samhällsutmaning 2 inom ramen för Horisont 2020, förslagsinfordran 2016, har som syfte att tillhandahålla den första heltäckande paneuropeiska bedömningen av exponeringsfaran för kemikalier, deras blandningar och samtidig förekomst av patogener och näringsstress för solitärbin, humlor och honungsbin i två vanliga odlingssystem (https://cordis.europa.eu/project/id/773921). Projektet genomförs i samarbete med Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, Efsa.

Ett antal operativa grupprojekt inom det europeiska innovationspartnerskapet för produktivitet och hållbarhet inom jordbruket (https://ec.europa.eu/eip/agriculture/) rör pollinatörer, mer specifikt honungsproduktion och bins hälsa.

Vilda pollinatörer omfattas indirekt av bestämmelserna om ”leddjur som inte är målarter” i växtskyddsmedelsförordningen.

08. Som en del av nollföroreningsstrategin, liksom strategin från jord till bord och strategin för biologisk mångfald, strävar kommissionen efter att minska beroendet av bekämpningsmedel och stimulera användningen av lågriskalternativ och icke-kemiska alternativ. EU stöder även forskning om nya växtskyddslösningar och ökad användning av indikatorer för att mäta förändringar över tid vad gäller risker med bekämpningsmedel i Europa.

Harmoniserad riskindikator 1, som beräknas genom att multiplicera mängden verksamma ämnen i växtskyddsmedel som släpps ut på marknaden med en vägningsfaktor, uppvisar en minskning på 20 % av risken för människors hälsa och miljön med bekämpningsmedel i EU under perioden mellan 2011 och 2017.

IAKTTAGELSER

17. Det europeiska indexet för fjärilar på gräsmark är behäftat med begränsningar vad gäller representativiteten. Indexet är för närvarande baserat på övervakning i 14 länder, men 75 % av övervakningsplatserna är belägna i endast tre länder, nämligen Förenade kungariket, Nederländerna och Tyskland. Om man undantar Förenade kungariket står länderna i västra EU för 74 % av transekterna; norra (14 %), södra (11 %) och östra Europa (1 %) är underrepresenterade[1].

Kommissionen har inlett ett pilotprojekt för bedömning av fjärilar i Europa (ABLE: https://butterfly-monitoring.net/able) för att öka antalet länder som övervakas.

Ruta 2 – Initiativet om pollinatörer föranledde inte alltid förändringar av centrala strategier och åtgärder

Åtgärd 4C: Mallen för den prioriterade åtgärdsplanen togs fram 2017 och kunde inte innehålla några krav på att ange åtgärder för pollinatörer, eftersom åtgärd 4C identifierades senare under andra kvartalet 2018. Efter antagandet av initiativet om pollinatörer uppmanade kommissionen dock medlemsstaterna att ange åtgärder för pollinatörer i mallens avsnitt om åtgärdernas socioekonomiska fördelar.

Åtgärd 5C:

Tre av de nio centrala målen för den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) rör klimat och miljö, bland annat centralt mål f om att bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster och bevara livsmiljöer och landskap.

Detta mål inbegriper skydd av pollinatörer och pollineringstjänster.

Medlemsstaterna kommer under perioden 2022–2027 att dra nytta av ökad subsidiaritet och flexibilitet för att utforma, genomföra och stödja de åtgärder som bäst passar deras behov enligt de strategiska GJP-planerna. Detta är en möjlighet för medlemsstaterna och intressenter att utarbeta och införa anpassade åtgärder för pollinatörer, också genom kollektiva och resultatbaserade program. Dessutom krävs uttryckligen enligt kommissionens förslag till GJP efter 2020 att medlemsstaterna tar hänsyn till nationella miljöplaner och deras mål, med utgångspunkt i unionslagstiftningen.

22. Kommissionen gjorde alla nödvändiga interna arrangemang för genomförandet av initiativet. Roller och ansvarsområden angavs tydligt och inga interna ledningsproblem uppstod. Kommissionen uppdaterar medlemsstaterna och intressenter regelbundet om hur initiativet utvecklas, i samordningsgruppen för natur och biologisk mångfald, styrningsramen för genomförandet av EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2020. Bristen på tillförlitliga data om pollinatörer och de påfrestningar de utsätts för gör det svårt att fastställa konkreta mål att uppnå inom ramen för olika åtgärder. Initiativets allra första åtgärd syftar till att åtgärda denna brist.

25. De flesta kända pollinerande arter (däribland många av de mest hotade pollinerande arterna) förknippas med livsmiljötyper som förtecknas i habitatdirektivet, och som sådana omfattas de av de åtgärder för skydd, förvaltning och återställande som vidtas enligt direktivet.

[1] I söder är endast Spanien delvis representerat; Portugal, Italien, Grekland, Malta och Cypern är det inte alls. I östra Europa är representationen marginell; tolv respektive åtta transekter återfinns i Rumänien och Slovenien. Ingen övervakning sker i något annat av de östeuropeiska länderna. I norra Europa finns de flesta transekter i Sverige; varken Danmark eller Estland är representerade. (Se van Sway et al 2017.)

26. Studien *The impact of Natura 2000 on non-target species, assessment using volunteer-based biodiversity monitoring* visade att medlemsstaternas ansträngningar under perioden 2007–2013 var otillräckliga för att hejda den generella minskningen av fjärilsarter i Natura 2000-områden.

29. Mallen för den prioriterade åtgärdsplanen innehåller inte några särskilda krav för pollinatörer, eftersom den redan hade tagits fram under flera samrådsomgångar under 2017, före utarbetandet av åtgärd 4C i initiativet om pollinatörer. Vissa nationella prioriterade åtgärdsplaner innehåller dock särskilda åtgärder för pollinatörer. I den nederländska prioriterade åtgärdsplanen fastställs till exempel en budget på 500 000 euro per år för genomförandet av den nationella strategin för pollinatörer.

När kommissionen ger medlemsstaterna återkoppling om deras utkast till nationella prioriterade åtgärdsplaner uppmanas de aktivt att inkludera strategier eller åtgärder med särskilt fokus på pollinatörer.

32. Kommissionen anser att intensifieringen av jordbruket spelar en viktig roll för minskningen av pollinatörer, men den vill poängtera att även nedläggning av jordbruksmark kan innebära påfrestningar för pollinatörer, i områden med extensiva jordbruksmetoder som bibehåller viktiga delvis naturliga livsmiljöer för vilda pollinatörer.

GJP-ramen för 2014–2020 innehåller prioriteringar som direkt avser återställande, bevarande och förbättring av ekosystem och biologisk mångfald. Detta ger en grund för åtgärder för förhållanden som gynnar pollinatörer.

Kommissionens förslag till GJP efter 2020 stärker prioriteringen av biologisk mångfald och höjer den politiska ambitionen genom att fastställa resultat- och effektindikatorer för politikens inverkan på biologisk mångfald, livsmiljöer, ekosystem och landskap – element som är relevanta för pollinatörer.

Se även svaret på ruta 2.

33. Kommissionens gemensamma svar på punkt 33 och ruta 4:

Om det upptäcks att en jordbrukare inte följer EU:s bestämmelser, inbegripet miljöbestämmelser, kan mottaget GJP-stöd minskas i proportion till hur allvarlig överträdelsen är, inom ramen för systemet med tvärvillkor. Denna minskning kan uppgå till mellan 1 % och 100 %. I praktiken är de flesta överträdelser oavsiktliga och inte allvarliga, och de sanktioner som tillämpas inom systemet med tvärvillkor ligger därför inom intervallet 1–5 %.

Ett antal bestämmelser föreskrivs i EU:s direktiv och förordningar (föreskrivna verksamhetskrav) och tvärvillkoren bidrar till att öka jordbrukarnas medvetenhet om att följa bestämmelserna i EU-rättsakterna. Andra bestämmelser fastställs i GJP (normer för god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden) och medlemsstaterna måste definiera nationella normer anpassade till lokala förhållanden och behov. Om medlemsstaterna mot bakgrund av vunna erfarenheter slår fast att den biologiska mångfalden inte gynnas – och inte heller pollinatörerna – har de stor flexibilitet att anpassa de regler som tillämpas på jordbrukare som föreskrivna verksamhetskrav eller normer för god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden.

Tvärvillkoren är inte den enda drivkraften för tillståndet för den biologiska mångfalden och deras effekter kan inte mätas specifikt med hjälp av resultat- eller effektindikatorer, vilka speglar flerfaktoriella trender. Av detta skäl förlitar sig kommissionen på outputindikatorer, inte effektindikatorer, för att mäta genomförandet av enskilda instrument såsom tvärvillkoren.

Kommissionen anser därmed att tvärvillkoren, tillsammans med andra GJP-instrument, har en positiv inverkan på odlingslandskapets biologiska mångfald.

34. Gemensamt svar på punkterna 34–37 samt ruta 5:

Miljöanpassning är ett direktstödssystem för att ersätta jordbrukare för de kollektiva nyttigheter som de tillhandahåller genom tre åtgärder: skydd av permanent gräsmark (inklusive den mest miljökänsliga), diversifiering av grödor och bibehållande av en andel åkermark som ekologisk fokusareal. I kommissionens utvärdering av genomförandet av miljöanpassningen som gjordes 2016 drogs slutsatsen att detta instrument har en betydande potential, särskilt på grund av den stora marktäckningen (77 % av den totala jordbruksarealen), men att denna potential inte utnyttjas fullt ut av medlemsstaterna och jordbrukare. Av detta skäl införde kommissionen efter utvärderingen ett antal förbättringar, i synnerhet genom att sedan 2018 förbjuda användning av bekämpningsmedel på ekologiska fokusarealer. I detta förbud omnämns uttryckligen produktiv jordbruksareal, eftersom risken med att använda bekämpningsmedel på icke-produktiva arealer är mycket begränsad.

Om medlemsstaterna mot bakgrund av vunna erfarenheter slår fast att den biologiska mångfalden inte gynnas – och inte heller pollinatörerna – har de stor flexibilitet att anpassa de regler som tillämpas på jordbrukare inom ramen för miljöanpassning.

Miljöanpassning är inte den enda drivkraften för tillståndet för den biologiska mångfalden och dess effekter kan inte mätas specifikt med hjälp av resultat- eller effektindikatorer, vilka speglar flerfaktoriella trender. Av detta skäl förlitar sig kommissionen på outputindikatorer, inte effektindikatorer, för att mäta genomförandet av enskilda instrument såsom miljöanpassning.

Kommissionen anser därför att den nuvarande miljöanpassningen har potential att gynna den biologiska mångfalden, inklusive pollinatörer.

Denna potential har dock inte utnyttjats fullt ut, och förslaget till framtida GJP syftar till att åtgärda denna brist.

35. Fotnoten avser den externa underliggande utvärderingsstudien. Kommissionens utvärdering är arbetsdokumentet SWD(2018) 478 final.

I arbetsdokumentet (s. 57) och i den underliggande studien (s. 125 och 227) anges följande:

Analysen visar att för EU-28 är träda den typ av ekologisk fokusareal som har bäst förutsättningar för en positiv nettoeffekt, där ”träda” består av stubb med naturlig återväxt av ogräs eller vilda fröblandningar. Nettofördelar kan också fås av fleråriga kvävefixerande fodergrödor, vissa landskapselement (t.ex. åkerrenar, buskar, träd, dammar och diken), buffertremsor och åkerrenar.

I den externa underliggande utvärderingsstudien om GJP:s inverkan på den biologiska mångfalden (kommande arbetsdokument från kommissionens avdelningar) anges också att mark i träda är den mest fördelaktiga typen av ekologisk fokusareal för biologisk mångfald (s. 81).

37. Kommissionen anser att jordbrukare i regel inte har incitament att använda bekämpningsmedel på åkerrenar, buffertremsor eller andra icke-produktiva landskapselement, eftersom det inte finns några grödor att skydda. Medlemsstaterna kan dessutom ange generella buffertremsor längs med vissa områden (t.ex. vattendrag) i sina nationella handlingsplaner enligt direktivet om hållbar användning. Om det anses nödvändigt ska de ange specifika skyldigheter vad gäller riskbegränsande åtgärder i produktgodkännandena av växtskyddsmedel, som måste respekteras av jordbrukarna (t.ex. avdriftsreducerande munstycken eller buffertzoner på åkrarna som inte besprutas). Det är vanligt att medlemsstaterna inför sådana begränsningar för att skydda vattendrag och/eller områden utanför åkrarna från avdrift.

38. Åtgärder för miljö- och klimatvänligt jordbruk har i flera år varit ett av de viktigaste GJP-instrumenten för att uppmuntra jordbrukare att införa eller fortsätta tillämpa jordbruksmetoder som

går utöver de obligatoriska kraven och som bidrar till att skydda och förbättra miljön, landskapet, den biologiska mångfalden och naturresurserna. Under perioden 2014–2020 anslog medlemsstaterna mer än 16 % av alla EU-medel för landsbygdsutveckling till åtgärder för miljö- och klimatvänligt jordbruk. Detta, tillsammans med stödet till ekologiskt jordbruk och Natura 2000, har gett upphov till en situation där över 17 % av EU:s utnyttjade jordbruksareal förvaltas enligt jordbruksmetoder som förväntas gynna den biologiska mångfalden, inklusive pollinatörer, och som stöds enligt dessa åtgärder. Det handlar om miljömässigt ambitiösa jordbruksmetoder på en nivå över kraven på tvärvillkor, som alltså medför ytterligare miljömässiga kollektiva nyttigheter.

39. Gemensamt svar på punkterna 39 och 40:

Förslaget till en framtida GJP stärker bestämmelserna om tvärvillkor i ett utökat villkorlighetssystem, bland annat för biologisk mångfald och bekämpningsmedel, genom att införa nya föreskrivna verksamhetskrav och normer för god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden, liksom genom att integrera miljöanpassningsskyldigheter på ett förstärkt sätt. I detta avseende kommer de nya direktstödssystemen i miljösyfte, miljösystemen, att bidra till detta mål.

När det gäller åtgärder för miljö- och klimatvänligt jordbruk innehåller kommissionens förslag följande förbättringar:

— Främjande – tillsammans med medlemsstaterna – av stöd till kollektiva ordningar och resultatbaserade stödsystem, två metoder som kan leda till en avsevärd kvalitetshöjning för miljömässiga kollektiva nyttigheter i större skala och på ett mätbart sätt. Båda kan vara mycket gynnsamma för pollinatörer, eftersom de fungerar på landskapsnivå snarare än på skiftesnivå.

— Möjlighet att i motiverade undantagsfall underteckna åtaganden om miljö- och klimatvänligt jordbruk för kortare perioder än fem till sju år, om en sådan kortare period räcker för att uppnå den miljömässiga nyttan. Detta ger de potentiella stödmottagarna större flexibilitet, vilket ökar intresset för miljö- och klimatvänligt jordbruk.

— Ökning av bidragsdelen för åtaganden om miljö- och klimatvänligt jordbruk och andra relevanta åtaganden, t.ex. ekologiskt jordbruk, Natura 2000-stöd, icke-produktiva investeringar som ökar deras attraktionskraft.

Den höga ambitionen för pollinatörer kommer inte att uppnås enbart genom instrumenten, utan i förening med varandra. Rådgivning inom ramen för jordbruksrådgivningstjänster kommer också att vara ett viktigt inslag för att hjälpa jordbrukare att använda metoder som gynnar bland annat pollinatörer.

43. Att ersätta herbicider med mekanisk ogräsrensning förväntas ha samma effekt på mängden och mångfalden av blomresurser.

44. Växtskyddsmedelsförordningen omfattar andra insektsarter än bin i bestämmelserna om leddjur som inte är målarter, för vilka det finns särskilda bestämmelser. Vilda pollinatörer skyddas implicit (eller indirekt) genom dessa bestämmelser.

46. Kommissionen vill påpeka att den har gjort stora ansträngningar för att anpassa riskbedömningsförfarandet för honungsbin till de rättsliga kraven.

Kommissionen understryker att vägledningen antogs 2002, det vill säga före antagandet av förordningen 2009. Den kan därmed inte vara anpassad till den förordningen.

47. I vägledningen från 2002 beaktas risken för larver vid exponering för medel som reglerar insekters tillväxt och andra verksamma ämnen som kan orsaka långvariga negativa effekter på bins hälsa. I

sådana fall krävs underlag som bekräftar avsaknad av effekter på bins hälsa under en lång tidsperiod. (Se slutet av avsnitt 4.3 i vägledningen från 2002.)

53. Kommissionen betonar att Efsas uppdrag var del av en bredare lösning. Uppdraget var i själva verket grundat på en begäran från en stor majoritet av medlemsstaterna, och för vissa av dem var det ett krav för att stödja en ändring av de enhetliga principer som skulle ha möjliggjort ett genomförande av de delar av vägledningen som avsåg akut toxicitet för honungsbin. Europaparlamentet invände senare, i oktober 2019, mot denna ändring av de enhetliga principerna.

Kommissionen noterar även att den inte bad Efsa göra en tidigare översyn av vägledningen, eftersom begränsningarna från 2013 av de tre neonikotinoiderna – för vilka domstolsförfaranden pågick fram till 2018 – hade antagits på grundval av en bedömning av Efsa som också legat till grund för vägledningen från 2013. Vidare ansåg kommissionen vid den tidpunkten att vägledningen från 2013 utgjorde de senaste (mest uppdaterade) vetenskapliga råden på området som fanns att tillgå hos Efsa.

54. Kommissionen har ännu inte krävt att de sökande använder testmetoder som tagits fram efter 2013, eftersom vägledningen ännu inte har godkänts av medlemsstaterna.

55. När det gäller granskningen av det särskilda skyddsmålet för bin hölls en första diskussion med medlemsstaterna den 6 mars 2020.

Översynen av de särskilda skyddsmål som anges i Efsas vägledning från 2013 planeras att avslutas i maj 2020. I samband med denna översyn kommer särskilda skyddsmål att diskuteras för honungsbin, humlor och solitärbin.

56. PoshBee-projektet som valdes ut i samhällsutmaning 2 inom ramen för Horisont 2020, förslagsinfordran 2016, har som syfte att tillhandahålla den första heltäckande paneuropeiska bedömningen av exponeringsfaran för kemikalier, deras blandningar och samtidig förekomst av patogener och näringsstress för solitärbin, humlor och honungsbin i två vanliga odlingssystem (https://cordis.europa.eu/project/id/773921). Projektet genomförs i samarbete med Efsa.

Kommissionen stöder även forskningsverksamhet inom ramen för Horisont 2020 i syfte att prova och leverera integrerade strategier för att påskynda bedömningen av effekter av växtskyddsmedel och deras metaboliter på växters, människors, djurs och ekosystems hälsa med ett särskilt forskningsprojekt inom samhällsutmaning 2, arbetsprogrammet för 2018–2020 (se SFS-04-2019-2020).

Kommissionen noterar att de nuvarande uppgiftskraven för växtskyddsmedel (förordning nr 284/2013) också inbegriper testning av akut toxicitet för bin. Växtskyddsmedel innehåller fler än ett verksamt ämne och bedöms därför redan på medlemsstatsnivå för de nationella produktgodkännandena.

58. Kommissionen begränsade också användningen av fipronil 2013, till skydd för bin.

Efter begränsningarna i april 2018 drog de sökande dessutom tillbaka ansökningarna om förnyade godkännanden av klotianidin och tiametoxam, och ingen ansökan kommer att lämnas in för imidakloprid. Kommissionen förnyade inte godkännandet av tiakloprid i januari 2020.

62. Det finns i växtskyddsmedelsförordningen inte någon skyldighet för kommissionen att inleda sådan forskning. Trots detta slutfördes flera forskningsprojekt före 2019 eller pågår/är planerade[2].

Ruta 7 – Särskild rapport 05/2020: Hållbar användning av växtskyddsmedel: begränsade framsteg med att mäta och minska risker

Medlemsstaternas myndigheter ska se till att yrkesmässiga användare uppfyller kravet på att tillämpa principerna för integrerat växtskydd. För att medlemsstaterna ska kunna besluta om reglerna följs eller inte bör de ha tydliga bedömningskriterier.

I linje med subsidiaritetsprincipen är det medlemsstaterna som ansvarar för att omvandla de allmänna principerna för integrerat växtskydd till praktiska kriterier, och kommissionen kommer att fortsätta att ge stöd till medlemsstaterna i detta avseende.

SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

65. Den rättsliga ramen fastställs av Europaparlamentet och rådet, vilka anger de gränser inom vilka kommissionen kan agera.

Rekommendation 1 – Utvärdera behovet av särskilda åtgärder för vilda pollinatörer

a) Kommissionen godtar rekommendationen.

Kommissionen kommer att göra en översyn av EU:s initiativ om pollinatörer i slutet av 2020, och på grundval av denna överväga eventuella uppföljande åtgärder för pollinatörer under 2021.

b) Kommissionen godtar rekommendationen.

---

[2] 1) Faktablad om forskning och innovation om växtskydd (däribland integrerat växtskydd, alternativ till bekämpningsmedel och nya skadegörare/sjukdomar): https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-agri-plant-health_en.pdf
Till exempel: EUCLID hade som mål att utveckla mer hållbara växtskyddsmetoder för att minska effekterna av bekämpningsmedel. Projektet pågick från september 2015 till september 2019.

2) En publikation med tio forskningsprojekt och deras resultat kopplade till integrerat växtskydd/bekämpningsmedel/skadegörare och sjukdomar från alla delar av Horisont 2020 (Marie Curie, EFR osv.): https://op.europa.eu/sv/publication-detail/-/publication/cc7026c4-56b6-11ea-aece-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-117749527
Till exempel: nEUROSTRESSPEP syftade till att identifiera ”grönare” insekticider genom att vända insekternas egna hormoner mot dem. Detta projekt löpte från juni 2015 till maj 2019.

3) Faktablad om ekologiska metoder och forskning och innovation om ekologiskt jordbruk (däribland agroekologi, ekologiskt jordbruk, biologisk mångfald, ekosystemtjänster, skogsjordbruk, pollinering, biologisk bekämpning och diversifiering): https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-agri-research-ecological-approaches_en.pdf

Till exempel: EcoStack pågår sedan september 2018. Syftet med projektet är bland annat att mäta effekterna av naturliga fiender och pollinatörer på skördar av flera olika grödor och pedologiska och klimatrelaterade förhållanden, undersöka möjliga avvägningar mellan biologisk bekämpning och tillhandahållare av pollineringstjänster, utarbeta ”bioinspirerade” växtskyddsstrategier och bedöma situationen på fältet för känsligheten hos tillhandahållare av ekosystemtjänster för agrokemikalier och kompatibilitet för integrerat växtskydd.

Styr- och övervakningsmekanismer för åtgärder för pollinatörer kommer att hanteras inom ramen för EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2030.

68. GJP-ramen för 2014–2020 innehåller prioriteringar som direkt avser återställande, bevarande och förbättring av ekosystem och biologisk mångfald. Detta ger en grund för åtgärder för förhållanden som gynnar pollinatörer. Förslagen till GJP efter 2020 innehåller också ett särskilt mål om skydd av biologisk mångfald, ekosystemtjänster, livsmiljöer och landskap som ger medlemsstaterna stora möjligheter att utforma åtgärder till nytta för pollinatörer. Medlemsstaterna kommer att vara tvungna att visa att deras planer innehåller utökade miljöambitioner.

Rekommendation 2 – Förbättra integreringen av åtgärder för att skydda vilda pollinatörer i EU:s politiska instrument för bevarande av biologisk mångfald och jordbruk

a) Kommissionen godtar rekommendationen.

b) Kommissionen godtar delvis rekommendationen.

Utvärderingsrapporten om GJP:s inverkan på den biologiska mångfalden innehåller en analys av ändamålsenligheten och potentialen hos – men även begränsningarna med – de nuvarande instrumenten och åtgärderna för allmän biologisk mångfald med vissa hänvisningar till pollinatörer (ESQ 6, s. 103). Som sådan tjänar denna analys också för att bedöma åtgärdernas inverkan på pollinatörer, eftersom pollinatörerna är en integrerad del av den biologiska mångfalden. Utvärderingen kommer att kompletteras av den undersökningsrapport som avser åtgärd 5A i EU-initiativet om pollinatörer. Kommissionen kommer att använda denna och fortsätta arbetet med att identifiera bästa praxis till nytta för vilda pollinatörer.

c) Kommissionen godtar rekommendationen.

De strategiska GJP-planernas bidrag till de allmänna och särskilda målen måste framgå – också till målet om skydd av biologisk mångfald, ekosystemtjänster, livsmiljöer och landskap – i GJP efter 2020, men medlemsstaterna kommer att ha mer flexibilitet när de beslutar om insatserna. Av detta skäl kommer valet och utformningen av insatser och förvaltningsmetoder som föreslås av medlemsstaterna inte att baseras på i förväg fastställda metoder, utan på analyserna av deras miljösituationer. Detta innebär att identifieringen av behov – inbegripet pollinatörer, om det är relevant för ett visst territorium – kommer att hanteras i de strategiska GJP-planerna. Av planerna måste också framgå hur de ska bidra till målen och målsättningarna i relevant miljölagstiftning. Målen i strategierna inom ramen för den gröna given och som är relevanta för GJP måste också beaktas.

Kommissionen kommer i sina bedömningar av GJP-planerna att kontrollera att de föreslagna insatserna och förvaltningsmetoderna i förening med varandra (snarare än enskilt) medför potential och effektivitet i samband med att de bidrar till de särskilda GJP-målen, till medlemsstaternas särskilda behov som anges i planerna och till att uppnå fastställda mål och målsättningar.

69. Efter betydande ansträngningar lyckades kommissionen i juli 2019 få tillräckligt stöd från medlemsstaterna för att ändra de enhetliga principerna, vilket skulle ha gjort det möjligt att genomföra de delar av Efsas vägledning om bin från 2013 som avser akut toxicitet för honungsbin. Europaparlamentet invände mot detta förslag i oktober 2019.

Rekommendation 3 – Förbättra skyddet av vilda pollinatörer i riskbedömningsprocessen för bekämpningsmedel

a) Kommissionen godtar rekommendationen.

b) Kommissionen godtar rekommendationen.

Granskningsteam

I våra särskilda rapporter redovisar vi resultatet av våra revisioner av EU:s politik och program eller av förvaltningsteman som är kopplade till specifika budgetområden. För att uppnå så stor effekt som möjligt väljer vi ut och utformar granskningsuppgifterna med hänsyn till riskerna när det gäller prestation eller regelefterlevnad, storleken på de aktuella intäkterna eller kostnaderna, framtida utveckling och politiskt intresse och allmänintresse.

Denna effektivitetsrevision utfördes av revisionsrättens avdelning I hållbar användning av naturresurser, där ledamoten Samo Jereb är ordförande. Revisionsarbetet leddes av ledamoten Samo Jereb med stöd av Jerneja Vrabic (attaché), Robert Markus (förstechef), Mihaela Văcărașu (uppgiftsansvarig) och Greta Kapustaitė, Anna Sfiligoi och Radostina Simeonova (revisorer). Richard Moore och Fiona Urquhart gav språkligt stöd.

Från vänster: Anna Sfiligoi, Samo Jereb, Mihaela Văcărașu, Greta Kapustaitė och Jerneja Vrabič.

Tidslinje

Händelse	Datum
Revisionsplanen antogs/Revisionen inleddes	18.9.2019
Den preliminära rapporten skickades officiellt till kommissionen (eller andra revisionsobjekt)	14.4.2020
Den slutliga rapporten antogs efter det kontradiktoriska förfarandet	17.6.2020
Kommissionens (eller andra revisionsobjekts) officiella svar hade tagits emot på alla språk	1.7.2020

COPYRIGHT
© Europeiska unionen, 2020.

Europeiska revisionsrättens policy för vidareutnyttjande av handlingar tillämpas genom Europeiska revisionsrättens beslut nr 6-2019 om öppen datapolitik och vidareutnyttjande av handlingar.

Om inget annat anges (t.ex. i enskilda meddelanden om upphovsrätt) omfattas revisionsrättens innehåll som ägs av EU av den internationella licensen Creative Commons Erkännande 4.0 (CC BY 4.0). Det innebär att vidareutnyttjande är tillåtet under förutsättning att ursprunget anges korrekt och att det framgår om ändringar har gjorts. Vidareutnyttjas materialet får handlingarnas ursprungliga betydelse eller budskap inte förvanskas. Revisionsrätten bär inte ansvaret för eventuella konsekvenser av vidareutnyttjande.

När enskilda privatpersoner kan identifieras i ett specifikt sammanhang, exempelvis på bilder av revisionsrättens personal eller om arbete av tredje part används, måste tillstånd inhämtas med avseende på de ytterligare rättigheterna. Om tillstånd beviljas upphävs det allmänna godkännande som nämns ovan, och eventuella begränsningar av materialets användning måste tydligt anges.

För användning eller återgivning av innehåll som inte ägs av EU kan tillstånd behöva inhämtas direkt från upphovsrättsinnehavarna.

Programvara eller handlingar som omfattas av immateriella rättigheter, till exempel patent, varumärkesskydd, mönsterskydd samt upphovsrätt till logotyper eller namn, omfattas inte av revisionsrättens policy för vidareutnyttjande eller av licensen.

EU-institutionernas webbplatser inom domänen europa.eu innehåller länkar till webbplatser utanför den domänen. Eftersom revisionsrätten inte kontrollerar dem uppmanas du att ta reda på vilken integritets- och upphovsrättspolicy de tillämpar.

Användning av Europeiska revisionsrättens logotyp

Europeiska revisionsrättens logotyp får inte användas utan Europeiska revisionsrättens förhandsgodkännande.

PDF	ISBN 978-92-847-4864-8	1977-5830	doi:10.2865/83252	QJ-AB-20-014-SV-N
HTML	ISBN 978-92-847-4845-7	1977-5830	doi:10.2865/42469	QJ-AB-20-014-SV-Q

De senaste årtiondena har förekomsten och mångfalden av vilda pollinatörer i EU minskat. Under 2018 tog kommissionen ett steg i riktning mot att samordna sin strategi för att stoppa minskningen av vilda pollinatörer genom offentliggörandet av EU-initiativet om pollinatörer. Vi konstaterade att initiativet inte har bidragit nämnvärt till att stoppa minskningen och att det behöver förvaltas bättre för att målen i det ska uppnås. Dessutom saknas det lämpliga åtgärder för att skydda vilda pollinatörer inom ramen för jordbrukspolitiken och politiken för biologisk mångfald samt i lagstiftningen om bekämpningsmedel. Vi rekommenderar att man förbättrar skyddet av vilda pollinatörer i EU:s nuvarande politik och lagstiftning.

Revisionsrättens särskilda rapport i enlighet med artikel 287.4 andra stycket i EUF-fördraget.

EUROPEISKA REVISIONSRÄTTEN

Europeiska unionens publikationsbyrå

EUROPEISKA REVISIONSRÄTTEN
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxemburg
LUXEMBURG

Tfn +352 4398-1

Frågor: eca.europa.eu/sv/Pages/ContactForm.aspx
Webbplats: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors